UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs In Avthentica, Et Institvtiones

Bartolus

Lugduni, 1567

Legatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96136

Visual Library

gat contra vtrāque dictum illius legis ⁊ iō punitur, qꝛ tenetur creditoribus in ſolidū, ⁊ vltra iura bonorum hereditariorum, ⁊ non detrahit Fal. vt i l. ſancimus. §. ſi quis autē. ⁊ ꝙ illa lex velit iſta, ſcilicet ꝙ cum deliberatione adit, ⁊ quod faciat inuentariū dicit lex illa. §. ſin autem dubius. ſi igitur nō tenet viā legis, amittit priuilegiū legis, vt hic. ⁊ C. de pact. conuen. l. vlt.

ADDITIO.

a ¶ In ſuis immiſcere. Adde nunqd in dubio ſuus ⁊ neceſſarius preſumantꝰ immiſcere, Bal. i l. nā nec. ff. de leg. j. Aduerte tñ ꝙ ſuus abſtinens ſe ab hereditate patris pōt infra trienniū abſtentioē ſuā reuocare ſi bona patris nō ſunt alienata: ſecꝰ in emancipato ſcōm do. Iaſo. i l. ſi filio pater. ver. itē ꝑ p. ff. de leg. i allegat l. ſi. C. de repu. habetur in l. ſi qs ſuus. ff. de iure deliber.

1 ¶ Ratihabitio mentalis non inducit obligationem.
2 Cogitatio mentalis nullo actu declarata, nullam inducit obligationē.
3 Inſtitutus ſi dicat, volo adire, an dicatur heres.
4 Electio valet, ſi quis dicat volo eligere.

Extraneus. Ibi dicitur, quod etiam hrēs extraneꝰ inſtitutus in teſtamento vel ab inteſtato vocatus ad hrēditatē legitimā nuda, volūtate, pōt eſſe heres. dicet gl. ſuper verbo nuda, oportet tñ ꝙ extrinſecus declaret aliquo modo hoc dicit glo. ⁊ bñ. ſꝫ neſcio vtrū iure hoc aduertat.
1 † Unde queritur, nūquid ratihabitio mentalis nullo mō expreſſa inducat obligationē: Pone, aliqs geſſit negotia mea, ego ratū habui, nullus ſcit niſi ego ⁊ Deus, nunquid habeat effectum inducēde obligatiōis, vel donaui alicui in mēte mea, ſi nō ꝑt cōſtare ſi inducat obligationē, talis mētalis cogitatio, ſi venirē ad cōfeſſionē, tenere ſoluere ex ꝗ eſſem obligatꝰ: dico ꝗ ñ ſum obligatꝰ: vñ volūtas ꝗ cōſtare nō pōt ꝑ actū aliquē exteriorē de iure nullā inducit obligationē. ſic itelligo leges ꝗ dicūt, ius ñ deficit, ſed ꝓbatio deficit. l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tut. legauit teſtōr Titio fundū, neſcitꝰ de quo itellexit. dicūt doc. ius nō deficit, qꝛ vni eſt fundꝰ ꝗſitus, ſꝫ probatio deficit: imo dico ꝙ nullū eſt ꝗſitum ius fundi: alias inconueniens ſequeretꝰ, ſi dicas ius eſt ꝗſitū vni. ergo certū eſt hrēdē non eſſe dñi: ergo ſi caderet a poſſeſſione rei legate nō haberet rei vēd. vt. ff. ꝺ neg. l. Pomponiꝰ. §. ſed ⁊ bis. vñ intelligo legē illā ſic, i poſſeſſione ius nō deficit, qꝛ ſi eſſet certū de quo ſenſit teſtator, planum eſt ꝙ ei acquireretur,
2 ſed ex quo nō pōt eſſe certū, nulli queritur: vnde dico qꝺ † cogitatio mentalis nullo actu declarata, nullā inducit obligatiōnē: vnde qui cogitat eſſe hrēs nō eſt heres, niſi aliquo actu declaret: vt ſi facit ea que ꝓprie ſunt hrēdis, vt coli vineas, terras, vt ff. de acq. hrēd. l. ꝓ herede. hoc verū de eo qui nō pōt eſſe ꝑ ius ciuile, ſꝫ qui per pretoriū, vt. ff. de bo. poſ. ſ. ꝑ iſtos actus nō obligatꝰ, vt C. de in. delib. l. j vnde dñs domini mei dedit conſiliū cuidā mulieri: ipſa erat cognata cuiuſdā defuncti, coluit vineas. reparauit domos hrēditarias, veniunt poſtea creditores, ipſe dt qꝺ non eſt heres. queritꝰ an per iſtos actus vr̄ heres: dicebat ꝙ non. vñ per iſtos actus animus adeundi ꝓbatꝰ in ſuo nō emācipato. dico qꝺ hodie cognatꝰ de iure ciuili poteſt adire, vñ per iſtos actꝰ obligatur niſi ꝓteſtetur vel alias probetꝰ de cōtraria bolūtate, vt. ff. de acqr. hered. l. ꝓ herede, qꝛ non poteſt eſſe bono. poſ. niſi prius petita bon. poſ. hodie niſi ꝑ prius agnita, vt. C. q admit. ad bon. poſ. l. pen. ⁊ iō ꝑ iſtos actus nō videtur agnouiſſe hrēditatē planum eſt qꝺ adeundo fit heres vel alio modo declarata volūtate ſua quod velit heres eſſe, ſꝫ ſi dicat volo eſſe heres, nūqd eſt heres: dico quod ſic qꝛ eſſe hrēs, eſt declaratio volūtatis adeūdi.
3 † Sed pone, dicit, volo adire. dicunt quidā quod nō eſt hrēs, quia non ſeqꝛ volo currere ergo curro: ſic ego volo adire, ergo adeo: ⁊ reſpondet ad arg. volo currere, ergo curro: quidā ſunt actꝰ voluntarij, vt vendere, emere: in illis verum eſt ꝙ ſequitur, volo vēdere, ergo vendo: ſed currere non eſt actus mere volūtatis, imo
4 exigitur alius actus nō ſola volūtas poſſet. † Iſtud eſſet vtile in electionibus, ſi qꝛ queratꝰ ab aliquo vis talem eligere ⁊ dicat volo ipſum eligere tñ vꝫ, ac ſi diceret, eligo talem. de hoc habes C. ꝺ cōtrah. emp. l. i emētis. Pone dt inſtitutꝰ, nolo eē hrēs, nūqd repudiat: dico ꝙ nō ille qui deliberat, pōt dicere: nolo eſſe hrēs, dū deliberat ſi velit eſſe hrēs: ſed ſi dicat ñ volo eſſe hrēs repudiat, vt ff. ad Treb. l. filij. §. j. vnde nō eſt idem dicere. nolo ⁊ nō volo. alij dicūt ꝙ nomina ⁊ verba trāſpoſita idem ſignificant, certe nō eſt idē de vi verborū, ⁊ tñ periculoſūꝫ eſſet hrēdi dicere, nō volo eſſe heres: qꝛ minus cōfuſo ſermone loqueretꝰ. ar. C. ꝺ do. ꝑmi. l. vlt.

De legatis. Rub.

1 ¶ Legata an ſint pars teſtamentorum.
2 Legatum petitur tribus actionibus, ⁊ quando.
3 Legare rei dominium quādo tranſeat directa via in legatariū.

Poſt hec videamꝰ. ⁊c. Quidā dicebat ꝙ teſtm̄ nō valet ſine legatis, qꝛ caput nō valet ſine mēbris. Inſtitutio caput ē teſtamēti, aliud eſt expreſſuꝫ ſ. eo. §. ante heredis ergo cū careret mēbra. hec ſunt legata: qꝛ teſtamētū licet ſit ibi inſtitutio non valet, niſi ſint ibi legata: alias eſſet ponere caput ſine mēbris. dico ꝙ in duobus verbis pōt fieri teſtamentum: Titius hrēs eſto vel ſine liberis eſto vt. ff. de hr̄. inſti. l. j. §. qui valet dicit litera de teſtamentis ꝗ ſunt via acquirēdi vniuerſaliter, imo dꝫ dicere de alijs vijs acquirēdi ꝑ vniuerſitatem ſm quod promiſit ſupra, ꝑ quas perſonas nobis acquiritur. §. fi. ſꝫ hoc nō facit, imo de legatis, que ſunt via particulariter acqrēdi
1 dicit: eo † qꝺ legata quaſi eadē ſunt, imo pars teſtamētorū: ideo poſt tractatū de teſtamētis tractat de legatis, ⁊ ita no. ꝙ que pene eadē ſunt, in conſtitutione ponēda ſunt, vt C. ꝺ vete. iu. enuc. l. ij. ne aūt qꝛ liberis. ⁊ hec eſt optima ꝯtinuatio ꝗ pene eadē ſūt,
2 ⁊c. i ordine rubricarū, ſꝫ dicit gl. † quod legatū quibuſcunqꝫ modis ſit relictū, petatur tribꝰ actionibus. vt. C. cōia ꝺ leg. dicebat dominus meus ꝙ ipſe vidit, quod imo eadē qꝛ agebatur perſonali actiōe ex teſtamēto ⁊ hypothecaria. dicit gl. hoc eſt impoſſibile, imo vna tm̄ debet eligi, vt. ff. de leg. ij. l. cuꝫ filius. §. varijs. dico falſuꝫ. lex illa nō dt, ꝑſonalis vel hypothecaria poſſit itētari ſimul. §. ille varijs. loqtur ꝺ rei vēd. ⁊ de ꝑſonali ex teſtō. ⁊ illis dicit ꝙ nō ꝑñt intentari ſimul de hypothecaria qūo loqueretꝰ, qꝛ hypotheca tꝑe illius. §. non habebat locuꝫ ſed per l. j. C. cōia de leg. fuit itroducta dies, ꝙ ꝑ iura allegata electa vna, tollitꝰ alia. ff. de tribut. l. qꝺ in hrēdē. §. eligere. cū concor. ⁊ ſic ꝑſonalis ⁊ hypothecaria nō poſſunt ſimul intentari, licet rei vend. ⁊ hypoth. vt i auth. de fideicō. . ſed ne ad res. ⁊ hoc modo gl. ff. de reg. iu. l. nemo. §. quoties iura. ꝗ dicunt ꝙ vna eligitur verū eſt conſtitutis ad rē. vñ rei vendicat. ⁊ perſonalis ex teſtō ſimul nō cōpetūt, ſꝫ altera illarū ⁊ hypotecaria ſic, qꝛ licet ſint per eūdeꝫ, nō tñ ad idē. Dicit gl. ad hoc vt cōpetant iſte tres actiōes ꝓ legato, oportet quod ſit legatū in ſpecie, ⁊ res ſit teſtatoris: ſi eſſet i genere, ſꝫ teſtatori, nō cōpeteret rei vend. ſi ex teſtamēto ⁊ hypoth. qꝛ cū eſt legatū i genere non trāſit dñiū, ⁊ eſt incertū legatū alternatiue, hꝫ ne locū rei vendicatio: Dico quod non. l. ſi in rem. ff. de rei ven. nam in obligatione eſt alternatio nō in dño, ar. l. cū bis. i fi. ff. de condi. inde. Item ſi ſit alienū ꝙ eſt legatū hꝫ locū rei vendicat. Hoc planum eſt. Sed pone ꝙ corpus legatū eſt hrēdis ꝑt ne teſtator transferre dñium in legatarium. Dico quod non. l. j. C. cōia de lega. vñ non pōt directo legare libertatē ſuo hrēdi. ſed per fideicō. De hoc habetis. ſ. ꝺ ſing. reb. ꝑ fideicō. §. libertas. Ille due hypothece. ⁊ ꝑſonalis nonne ſe cōcomitantꝰ oi caſu dico quod ſic. Gl. dicit contra ⁊ inducit. lex quod non ſimul ſe cōcomitantꝰ. teſtator ſuo debitori legat liberationem ſi habeat actionē ꝑſonaleꝫ ex teſtō vt liberetꝰ non tñ habet hypothecariā. l. ꝙ mihi. ff. de lib. leg. ff. vt in poſ. leg. l. j. §. ſi debitoris. j. l. de hoc nihil dt, facit ad hoc apparatum ibi. facit rō illiꝰ legis, ſed tꝑe illarū legum hypothe. erat oīmodo incognita ſed inducitur ꝑ l. j. C. cōia de leg. gl. oppo. hic ꝓ legato habent locuꝫ tres rōnes. contra actio perſonalis ñ competit ad reꝫ meā, ergo ſi ſit res legata legatarij ⁊ hꝫ rei vendicat. non ꝑt ei competere ꝑſonalis ex teſtō. dicit gl. ꝙ ꝑſonalis cōpetit hoc eſt ratione poſſeſſionis. Sꝫ contra poſſum agere actione depoſiti, que ꝑſonalis eſt ⁊ rei vēdi. cōtra depoſitariū, ⁊ tñ depoſitariꝰ nō poſſidet, ſꝫ deponens. ⁊ ꝙ poſſit intētari depoſiti, ⁊ rei uen. probatur. ff. de ven. l. officiū. ff. de pecu. l. depoſui. ⁊. ff. ꝺ priui. cred. l. ſi vētri. §. verū eſt. ꝙ perſonalis que nō intētatꝰ ad dandū ⁊ rei vend. poſſunt ſimul intentari vt depoſiti ⁊ rei vend. vel ex teſtō, ⁊ rei vēd. Sꝫ cōtra, cōdictio intentatur ad dādū, ſꝫ certi condictio hꝫ locum ꝓ legato, ff. ſi cer. peta. l. certi condictio. §. ſi ex cauſa legati ⁊ rei vēdic. ꝓ legato cōpetit. ergo perſonalis que intentatꝰ ad dādū ⁊ rei vēd. cōpetunt. Quidā dicūt ꝙ certi cōdictio hꝫ locū cū legata eſt pecunia, ⁊ tunc cū ſit legatū generis nō hꝫ locū rei vēdicatio. Poſſum dicere ꝙ in legatis certi condictio cōpatitur ſe cū rei vēdicatione quomodo reſpondet ad l. vltimam. ff. de vſufr. quemad. caue. vbi dt nemo condicit rem ſuā preter quā a fure i dote dicā ⁊ i teſtō fallūt regule: qꝛ pro parte ſua nemo hꝫ vñ pignꝰ rei ſue nō vꝫ de reg. iur. l. valet pignꝰ. vñ mulier eſt domina donationis ꝑꝑ nuptias. ſ. de donatio. §. j. ⁊ C. de iure dotiū. l. vbi. ⁊ ſic fallūt regule in dote fauore dotis. ſic dicā quod fallunt fauore teſtamēti. ad legem vltimā. ff. de vſufru. quemadmo. ca. dicā nemo cōdicit rem ſuā preterquā a fure rem ſuam factā iure cōmuni, ſed iure ſingulari. vt in teſtamēto. vnde ſine traditione trāſfertur dñium in legatariū, ⁊ hoc ius ſingulare. Dico quod rei vendicatio

⁊ conditio ſe compatiuntur, hoc fauoꝛe teſtamenti: ⁊ dico ēt qđ
acquiritur dominiū directū, vnde fauoꝛ non excludit commune
auxilium. ⁊ iō rei vēdicatio q̄ cōpetit legatario ī fauoꝛe ſeu iure
ſingulari non excludet cōmune auxiliū, ſcilicet certi cōditionē.
vnde rei vendicatio, vbi competit ſingulari iure, ſe compatit cū
certi cōditiōe. C. de don. que ſub modo. l. j. nec ſcio qs fauoꝛ hic
eſt contra l. vltimā. ff. de vſufr. quemad. ca. Unde dico vt pꝛimi
dixerūt, quod non hꝫ locum condictio, quando eſt legatū p quo
hꝫ locum rei vendicatio, ⁊ quando legatum generis vt pecunia.
Nō ſolum aūt, ⁊c. Hic tractat de rebus legatis, que res pnt le-
gari. Dicit gl. Nō refert leget res teſtatoꝛis vel hꝛ̄dis: qꝛ indi-
ſtincte, ſiue ſciuerit teſtōꝛ rem ſuā vel heredis ſiue ignoꝛauerit,
ex quo ſua eſt vel heredis ſine diſtinctione ſcientie vel ignoꝛātie
vꝫ legatū: ⁊ hoc eſt verū, qꝛ non eſt diſtinctio in hoc ſciuerit vel
ignorauerit cū legat teſtōꝛ rē ſuā vel heredis. ſꝫ aduerte in alio
3 hn eſt differētia. † Quia ſi teſtatoꝛ legat rem ſuā directa via trā
a ſit dominium in legatarium, ſed ſi reꝫ heredis nonᵃ, vnde nō hꝫ
locum rei vendicatio, ſed pſonalis ex teſtamento. Si res legata
ſit communis teſtatoꝛi ⁊ aliū, diſtinguit gloſſ. quantū ad illam
partem que eſt aliena: qꝛ ſi fuit teſtatoꝛ ſciens, valet, ſi ignoꝛans
nō. Dico ꝙ male dt gl. qꝛ ſi legatur res cōis indiſtincte p parte
aliena ſiue fuerit teſtatoꝛ ſciens ſiue ignoꝛās illā partē eſſe alie-
nā, nō vꝫ legatū, p parte que fuit teſtatoꝛis indiſtincte vꝫ. Hoc
dicit l. v. §. j. ff. de lega. j. ⁊ eſt mirabile, qꝛ ſi teſtatoꝛ legat rē totā
alienam, ⁊ ſi ſciens legauerit valet. Hoc eſt contra illaꝫ regulā.
Quod iuris eſt in toto quo ad totum, idem iuris eſt ī parte quo
ad partē. ff. de rei vend. l. que de tota. Sed q̄ eſt rō diuerſitatis,
ſi dico, lego rem alienā, qua rōne valet in vna parte eadē valet in
alia: ideo cum diſtinctione ſciētie ⁊ ignoꝛātie valet in totum, ſci
licet cum ſcit teſtatoꝛ alienā alias in nihilum, ſcꝫ cum ignoꝛauit
alienam: ſed ſic non eſt quando res eſt communis: qꝛ qua rōne
valeat in vna parte, eadem rōne in alia, imo refertur legatū ad
illā partē in qua teſtatoꝛ habeat ius. Et quod ita ſit ꝙ quādo te
ſtatoꝛ hꝫ ius in re legata, quod refertur legatum ad ius qđ non
habet teſtatoꝛ habes. ff. de lega. j. l. ſi domus. §. fin. facit ad iſtā
rationem. ff. de fun. inſtr. l. ſi fundus. Cum teſtatoꝛ legat rē alie
nam ſciens alienā, valet legatū, ⁊ heres cogitur emere. Intelli-
ge ſi pt eam iuſto pꝛetio emere hꝛ̄s cōpellitur redimere: ſꝫ ſi nō
poſſet eaꝫ rē aliquo modo, vel immēſo emere, vt domꝰ regis: iſta
paria ſunt. l. non dubium. ff. de leg. iij. §. fi. tunc nō neqꝫ legatū.
dicit litera ſi res aliena legata ſit, ⁊ hoc ſcit teſtatoꝛ q̄ ſit aliena,
heres cogitur emere. Sed cōtra: qꝛ nemo cogit emere vēdere,
vt C. de ꝯhē. emp. l. inuitū. ⁊ C. de iu. delib. l. nec emere. hec eſt
opi. pueri, dicit gl. ſpeciale eſt illud. falſiſſimum eſt ſi pꝛomiſiſti
mihi rē alienā nonne cogeris emere: Certe ſic. Unde verum eſt
qđ inuitus non cogitur emere, niſi pꝛecedat ꝯctus vel quaſi ex
quo naſcatur obligatio ex qua cōpelletur: vn̄ hic eſt ius cōmune
vt cōpellatur emere, nec eſt ſpeciale, ⁊ alius caſus vbi qs com-
pellitur emere. vt. C. communi diui. l. j. §. ſi

ADDITIO.

a ¶ Rem heredis non. Adde Bar. in l. ſi heredis. ff. de leg. j. vbi
dt quod dominium rei legate non tranſit recta via in legatariū
quando res heredis eſt legata. Uide Bart. ī l. a Titio. ff. de fur.
in l. ſeruū filij. §. ſi quis rem. ff. de leg. j. Aduerte tamen ꝙ domi
nium in legato alternatiuo nō trāſit niſi a tempoꝛe electionis.
Uide p eundem in l. ſi qn̄ quis. ff. de leg. j.

1 ☞ Legata re aliena que non eſt in commercio, nō valet, niſi cō
ſtet de volūtate teſtatoꝛis, ꝙ voluerit eſtimationē pꝛeſtari.
2 Legari poteſt res aliena.
Legari an poſſit res hoſtium, ⁊ que nunquam fuit noſtra.
3 Et quid ſi ſtipuletur rem que nunc eſt hoſtium, que nunquā fuit
noſtra.

1 **Sed ſi talis res ſit cuiꝰ, ⁊c.** † Hic di
ſtinguit
gloſſ. ſi legata fuerit res aliena, cuius generaliter non eſt com-
merciū, aliter non valet legatum, nec vt res pꝛeſtetur, nec vt eſti
matio niſi pꝛobetur voluntas teſtatoꝛis ꝙ voluerit eſtimatio-
nē pꝛeſtari, vt. ff. de leg. j. ſi quis inquilinos. Sed ſi alicui ſit cō-
merciū, ſed non heredi nō impeditur legatū. l. moꝛtuo boue. ff.
de leg. ij. §. Labeo. ſꝫ ſi ſit commercium regulariter, ⁊ etiā hꝛ̄di
ſit commerciū non legatario gl. diſtinguit, aut nō eſt cōmerciuꝫ
ipſi legatario rei legate pp eius vitiū, vel pꝛopter ſecte diuer-
ſitateꝫ, quia legatur mancipiū Chꝛiſtianum, ⁊ ipſe eſt Iudeus.
tunc neqꝫ legatū valet neqꝫ eſtimatio ipſiꝰ rei datur, ⁊ hoc indi
ſtincte, vt. C. ne Iud. mācip. Chꝛiſtia. l. pꝛima. ⁊ ff. d legatis ſcdo.
l. moꝛtuo. §. Labeo. ff. de verboꝛum obligationibus. l. multum
intereſt. aut legatarius non habet ſibi cōmercium rei legate ſi
licet militie pꝛopter ſtatus cōditionem: qꝛ ſeruus vel coꝛpoꝛis
vitiū vt qꝛ contractus eſt legatarius, ⁊ legatum eſt ſtipendium
curſoꝛis ⁊ iſtis duobus caſibus dicit gl. ſi teſtatoꝛ ſciuit vitiū le
gatarij pꝛeſtatur eſtimatio, alias nō vt. ff. de lega. iij. l. in fideicō
miſſarijs. §. ſi ſeruo alieno. ⁊ ff. eo. ſi filiuſfamilias. §. ſi qđ alicui.
Ego dico vbi nō eſt cōmercium legatoꝛio ipſius rei legate pꝛo-
pter viciū coꝛpoꝛis, dūmodo ſit capax, regulariter ⁊ indiſtincte
valet legatū. Sic ītelligo l. filiuſfamilias. §. ſi qđ. Sed vbi lega-
tarius nō eſt capax ſibi vel alij, vt ſeruus tunc legatum valet cū
diſtinctione ſcientie ⁊ ignoꝛātie. facit ad pꝛedicta lex multū in-
2 tereſt. ff. d verb. obl. † Res aliena pōt legari. adeo dicit gl. ꝙ pōt
legari res hoſtiū, ⁊ q̄ nunquā fuit noſtra. De illa que fuit noſtra,
3 ſed nunc eſt hoſtium, nō eſt dubiū: aliud in cōtractibus. † Unde
ſi ſtipulemur rem que nunc eſt hoſtium que nūquam fuit noſtra,
nō valet ſtipulatio. ff. de verb. obl. l. liber homo. ita dt glo. Sed
que eſt ratio diuerſitatis ī legatis ⁊ cōtractibus: Gl. nititur red
dere rationem: qua in ſtipulationibus inſpicitur initium. ff. de
verboꝛ. obli. l. ſi filius. ⁊ in legatis inſpicitur tēpus ceſſionis. ff. d
reg. iuris. l. que legata. Unde cū ſtipulatur quis rē que nunc eſt
hoſtium, inſpicitur tēpus ſtipulationis: ⁊ ideo cum ſit nunc ho-
ſtiū, non valet ſtipulatio, ſed cuꝫ legatur res licet nunc ſit hoſtiū,
tn̄ tempoꝛe ceſſionis poterit eſſe noſtra: ⁊ ideo valet legatum de
re que tēpoꝛe quo legatur eſt in oſtiū poteſtate. Si vis dicere ꝙ
inſpiciatur dies cedentis legati niſi legatur res hoſtiū, ⁊ re-
gula Catoniana dicit ꝙ legatū non valet ſi teſtatoꝛ nō decede-
ret incōtinēti, ex poſt facto cōualeſcere non poteſt, ⁊ tu cōfiteris
q̄ ex quo legatur res hoſtiū, ſi ſtatim decederet teſtatoꝛ nō vale-
ret legatū: quia ſi decedat tardius, ⁊ tunc eſſet ſua ideo valet le-
gatū. Unde ſi intelligeres regulam Catonianā, ꝙ non valet le-
gatū tēpoꝛe quo legatur, pꝛopter conditionē rei legate ex poſt
facto cōualeſcere non pōt, veriſſimus eſt intellectus ⁊ nun quid
hic intelligere regulā Catonianā ſi tunc nō valet ſcilicet tēpoꝛe
quo legatur, nec ex poſt facto cōualeſcere pōt. hoc eſt quod pꝛo-
batur ff. de regu. Cato. l. pꝛima. vnde quantū ad hoc idē poſſet
dici in legato ⁊ contractu. vnde ſi q̄reret de re que nunc eſt ho-
ſtium, an poſſit legari ſi aliquādo fuit noſtra idem quod in con-
tractu quod non valet.

1 ☞ Legatum rei aliene valet ſi ſciuit teſtatoꝛ alienam ſꝫ ſi igno
rauit non valet.
2 Patrimonij ſui vires ignoꝛare nemo pꝛeſumitur.
3 Legatum rei aliene ſciente teſtatoꝛe alienam, an valeat de iure
poli.

1 **Quod autem diximus.** † Hic dicit, Si
legata fuerit
res aliena, vꝫ legatū: ſi ſciuit teſtatoꝛ alienam, ⁊ ſi ignorauit, nō
niſi ille cui legauit eēt pſona coniuncta. ⁊ in dubio incūbit onus
pꝛobandi ei qui dicit. Ratio bona, qꝛ qui agit ei incumbit onus
pꝛobandi, ſed non ad pꝛopoſitū: qꝛ ſi poſſideret rem legatam le
gatarius cui legata eſt res aliena, nec eſſet pſona cōiuncta, ⁊ cō
ueniretur ab herede petente rē illam, tenetur pꝛobare teſtatoꝛē
ſciuiſſe alienam: quia ſemp pꝛeſumitur ignoꝛare, qꝛ non pꝛoba
tur ſcire, vt. ff. de pꝛobationibus. l. verius. Sꝫ opponitur, ⁊ oſtē
ditur ꝙ ſemper teſtatoꝛ ſciuerit alienam, que aliena eſt ⁊ nūquā
2 ignoꝛarit ſuam que ſua eſt: † quia nemo pſumitur ignorare iura
patrimonij ſui, vt. C. de reſcind. vendi. l. quiſquis. Dicēdū quod
ſi res eſſet teſtatoꝛis ex ſuo contractu non pꝛeſumitur ignoꝛare
ſuam eſſe, ſꝫ ſi pꝛocuratoꝛ ſuus erat ⁊ ſi non hꝫ eam ex ſuo con-
tractu, ſed alieno. vel obuenit ei ex ſucceſſione, tunc poteſt igno
rare pꝛobabiliter rē eſſe ſuā q̄ ſua eſt. Itē ſi pꝛocuratoꝛ teſtōꝛis
vēdidit eo ignoꝛante, ⁊ ſic ſua non eſt. ſꝫ aliena, ⁊ pbabiliter cre
dat eā eſſe ſuam q̄ ſua eſt, vnde concedo, quod niſi ſit ratio igno-
rantie non pſumitur ignoꝛare rē ſuam, eſſe ſuam vel alienam. vn̄
non tenetur pꝛobare legatarius, niſi qđ teſtōꝛ emerit vel vēdide
rit, ad hoc quod pꝛeſumitur ſcire eſſe ſuaꝫ vel alienam: quia de
facto ſuo nō pꝛeſumitur, quia ignoꝛans, vt. ff. pꝛo ſuo. l. vltima.
3 Dicitur hic quod † legatū rei aliene ſi ſciuit teſtatoꝛ eam, eē alie
nam, valet, ⁊ comparabit eam hꝛ̄s. Quedā decretalis dt quod
non valet legatū rei aliene ⁊ redditur ratio. Decretalis dt quod
iure Dei, non iure foꝛi videre volumus vn̄ pꝛeſupponit illa de-
cretalis quod quando dicit lex illa quod pōt legari res aliena,
quod auffertur vero domino, daretur legatario ſecundū volūta
tē teſtatoꝛis. Illa decretalis eſt extra d teſta. cap. filius. Sꝫ cer-
te ſi maioꝛ centum annoꝛum pꝛomulgaſſet illam decretalē eſſet
dignus repꝛehenſione, vn̄ nō eſt intellectꝰ illiꝰ. Illa decretalis
procedit

procedit dato φ valeat legatū rei aliene quā ſcit teſtōr eſſe alie-
nam ſecundum φ vult iſta lex ex hoc nullum ſit ꝑiudiciū domi-
no rei, q2 heres tenetur emere, ⁊ ſi non vult vendere dabit eſti-
matione legatario. Certe hoc eſt bñ de iure poli, vñ illa decreta
lis ex mera ignorantia iſtorū iudicū fuit facta.

1 ☞ Legatare aliena ſi efficiatur legatariꝰ ex cā lucratiua an valeat.
2 Res in obligatione dandi licet ſit perempta, an poſſit peti vel
eſtimatio vel vtraque.
3 Libellus de legato rei aliene qualiter debeat formari.
4 Libelli concl. in legato rei aliene, qualiter fieri debeat.

1 **Si res aliena.** †Hic dicitur, ſi legetur res aliena,
⁊ facta eſt legatariꝰ ex cā lucratiua
non vʒ, ꝑ regulam que dicit impoſſibile eſſe duas cās lucrati-
uas in eandem perſonam cōcurrere, ⁊ ī eadem re ſimul. Si aūt
facta eſt legatariꝰ nō ex cauſa lucratiua, ſed ex cauſa oneroſa, tūc
pōt cōſequi legatarius pretium actione ex teſtamento, ⁊ dīt glo.
caute dīt conſequi, q2 non petitur pretium, ſed res, lʒ rē habeat, ⁊
hic notabis duo ſpecialia, rem habeo, ⁊ rē peto. vñ legatarius cui
teſtatoꝛ legauit rem alienā ſciens alienā, emit, ⁊ ſic hʒ eam ex cā
non lucratiua, ⁊ eam hʒ, ⁊ eam petit. Itē no. aliud ſpeciale φ rē
peto, ⁊ pretiū conſequoꝛ. vñ aliud petitur, ⁊ aliud cōſequitur. Iſta
duo ſpecialia videntur contraria, rem peto, ⁊ rem habeo, vnum
peto, ⁊ aliud conſequoꝛ. Unde queritur, q̄ eſt ratio iſtorū: Dico
2 φ ratio iſtius, reʒ peto ⁊ rem habeo eſt, quod † illud dʒ peti φ eſt
in obligatione, res ſemꝑ eſt in obligatione dādi, ⁊ ideo res ſemꝑ
petetur. Et ſimile, teneoꝛ tibi ad Stichum, Stichus mortuꝰ eſt
poſt morā adhuc Stichus eſt in obligatione, ⁊ iō petetur Stichꝰ.
ff. de verborū obliga. l. ſi ſeruum. §. effectꝰ. Unde aduerte mor-
tuo Sticho poſt morā adhuc Stichus petetur, ⁊ nō cadauer: q2
ſi peteretur, acciperetur in conuicio. vñ Sticho mortuo: Stichꝰ ⁊
eſt nomē hominis: q2 petitur Stichus. ⁊ iſta ſunt optima argu-
menta q2 Ceſare mortuo, hec fit vera, Ceſar homo q2 Ceſar eſt
nomē hominis mortui. vñ eſt ī petitione. Sed cū Stichus mor-
tuus ſit, non poſſet eſſe in ſolutione: ideo eſtimatio veniet ī ſolu-
tionē, ⁊ in condēnationē que ſimiliter ꝑxima eſt ſolutioni. vñ hec
eſt ratio, quod rem peto ⁊ rē habeo. q2 res ſemꝑ eſt in obligatio-
ne, tamē quia res ſolui non poteſt, q2 eam habeo ratio eſt eius qō
aliud petitur, ⁊ aliud ſoluitur, vt ff. de confeſſ. l. Julia. vñ ſicut in
caſu qui dictus eſt, interitus rei non facit quominꝰ res ipſa que
interijt ſit ī obligatiōe: ſic poſſibile eſt rē quā habeo mihi deberi
ſi q2 habeo eā ex cauſa nō lucratiua fingit ius φ eam nō habeat.
vñ hic veritas facit φ res mea ſit ⁊ mihi debeatur, ſi cōuenitur ad
ſolutionem ⁊ condemnationem cum ſit mea ſecundum veritatē
non poteſt mihi dari ratio, eſtimatio venit in ſolutionem ⁊ in cō-
dēnationē que ꝑxima eſt ſolutioni. Iſta ſufficerēt quātū ad intel-
lectū licere iſtius tamen gl. vult ꝓſequi iſtud ſpeciale, reʒ peto.
Hoc cōtingit in quatuoꝛ caſibus. Tertiꝰ caſus eſt vbi rē habeo
⁊ rē peto, vt ſi vēdidiſti mihi rē, ⁊ tradidiſti, ſed nō cauiſti de eui-
ctione, poſſuʒ rē petere: ⁊ ita lʒ rē habeā, q2 tamē deeſt ius circa
eā. Sed quare non ago ad ius illud φ deficit: Uidetur φ non de-
beā agere ad rem, q2 illam habeo. Ad quid peto φ habeo: Sed
deberē ʒ agere ad ius illud. ſ. φ mihi deficit. Ratio eſt q2 de illo
iure nō erat cōtracta obligatio ſeparata, ſed erat cōtracta obli-
gatio de re cū ſuis vicibus. Aliud eſt ſi mihi debes decē, q2 tota
decē ⁊ partes eius ſunt obligatiōe: ⁊ iō ſi mihi ſoluta ſint quinqʒ,
fit liberatio ī quinque ſolū. De quarto caſu in quo rē habeo ⁊ reʒ
peto, dubiuʒ eſt, vt ſi ex ꝯtractu ſtricti iuris debes mihi Stichum,
puta ex ſtipulatiōe ſoluis mihi Stichū, ⁊ dolo tuo factū deterio-
rem, licet Stichum habeam, tamen agam cōtra te de dolo ⁊ petā
Stichū per actionē de dolo, vt damnū iſtud reſarciatur. ⁊ ſi mihi
debetur ex ꝯtractu bone fidei, puta quia emiſſeʒ, ⁊ eēt mihi ſolutus
petam nō Stichum licet haberem actionem ex eo ꝯtractu, ſcilicet
non vt mihi damnū reſarciretur. Pone ego, vbi mihi deeſt cautio
de euictione, dediſti mihi fundū, rē habeo ⁊ rem peto, quomodo
formabitur libellꝰ: Dicam ne ſic ꝓmiſiſti mihi fundū: vñ peto fūdū
3 vel pone ī caſu noſtre leg. † Si legata mihi fuerit res aliena, pu-
ta Stichus ⁊ eū habeo ex cā nō lucratiua, q2 emi eū, rē habeo ⁊
rem peto vt habeā eſtimationē vel pretium vt dicit litera, nō vt
rē habeam: q2 ipſam habeo, quomodo formabo libellū: dicā ne
ſic, In teſtamēto ī quo es heres inſtitutus, legatus eſt mihi Sti-
chus vñ peto Stichū. Libello ſic concepto impoſſibile eſt aliud
venire ī condēnationeʒ, quā reʒ ipſam. Debet ergo ſic formari,
narrabitur ſic factū ſicut ſe hʒ rei veritas, ⁊ concludetur vt ex modo
concludendi iudex inſtruatur. vñ dico ſic contra hr̄dem, legatꝰ
eſt mihi ī teſtamento eius cuius es heres ſeruus Stichus, illuʒ
Stichum ego emi, vnde peto Stichum, conſequoꝛ pretiū vnde
non peto Stichum vt habeam Stichum: q2 illum habeo, Sti-
chum petaʒ vt pretiū habeam. Ex libello dʒ iudex inſtrui quali-
ter debet ſnīam proferre: ad primum modum formandi libellū
nō inſtrueretur iudex, niſi cōdemnaret in pretiū, ſed in ipſum eſti-
tiū. ſed per modum ſecūdum inſtruitur, vt condemnet ī ꝑtiū vel
eſtimationē. vnde dico indubitanter φ ī narratione dʒ fieri mē-
tio emptionis, vel illius cauſe ꝓpter quā opoꝛtet venire ꝑtiū in
4 condemnationem: ⁊ dico quod, † licet de pretio poſſit omitti in
concluſione, ſecurius tamē eſt vt ſic concludatur. Peto Stichuʒ
vt cōſequar pretiū. vñ dicit lex, Petetur fundus vt de euictiōe
caueatur, nō petetur fundꝰ vt fundus habeatur, q2 iam habeatur:
ſed vt habeatur qō deeſt. ff. de verb. oblig. l. iul. §. j.

1 ☞ Cauſe lucratiue plures non concurrunt in eadem perſona
directe, ſed per obliquum.
2 Legare cōiunctim qualiter cognoſcatur, ⁊ qualiter diſiunctim.
3 Legatum deficiens quando accreſcat coniuncto.

Hac ratione ſi ex duobus ⁊c. Si mi-
hi fuerit res legata in teſtamento duorū puta ī teſtamētis duo-
bꝰ legatꝰ eſt mihi Stichꝰ, ſi ex primo teſtamēto cōſecutꝰ fui rē,
poſtea ex alio nō poſſum conſequi eſtimationē, ſʒ ſi ex primo pe-
terē eſtimationē, ex alio poſſum petere rē. Sed ꝯ iſtud eſt. ff. de
leg. j. huiuſmodi. §. j. vbi dr̄ contrariū, φ ſi ex vno primo peterē
eſtimationē, ex alio non poſſum petere rem. Dicendū eſt quod
hic loquitur vbi legata eſt res eadem in teſtamētis diuerſorū, q
diuerſi reputantur in l. contraria ibi legata fuit res eadē ī teſta-
mētis diuerſorū, qui diuerſi reputātur vnꝰ vt ſunt hr̄s ⁊ defun-
ctus: heres enim cū defuncto reputatur eadē ꝑſona, vt in auth. de
iu. iur. a mo. preſti. in prin. ī v. col. Dicit hic φ legatꝰ fuerit mi-
hi Stichꝰ, ⁊ poſtea ſi cōſecutꝰ fuero Stichū ex donatiōe nō poſ-
ſuʒ petere Stichū ex teſtamēto, vñ legatū euaneſcit: q2 īpoſſibi-
le eſt duas lucratiuas cās in eadē ꝑſona ⁊ circa eandērē ſimul
1 cōcurrere. Sʒ ꝯ. ff. de leg. j. l. ſi ſeruꝰ legatū. §. j. † Dicēdū ē plu-
res cāe lucratiue nō cōcurrūt ī eadē ꝑſona directe, ſʒ ꝑ obliquū
ſic. vñ hic habuit legatariꝰ, ex cā donatiōis ſeʒ ꝑ ſeruū, vel veriꝰ
nec ibi cōcurrūt due cauſe lucratiue nec directo nec ꝑ obliquū.
Vnde dicitur ibi, quidam legauit mihi Stichum, deinde donatur
ſeruo meo adhuc remanet mihi actio ex teſtamento. Sed ſi ha-
beo ratum quod donatum eſt ſeruo meo, nō dīt lex illa φ prima
actio ex teſtamento manet: q2 ſi ratum habeam donationē factā
ſeruo meo. non agerē ex teſtamento. vñ due cauſe lucratiue ī eā-
dē perſonā circa eandem rem nec directo nec ꝑ obliquum cō-
2 currunt. † Si eadem res duobus ⁊c. Cōiūctim legare eſt triplex
re tātū: puta ego lego tibi fundū, deīde dico Meuio, lego tibi eū-
dem fundū. hic eſt legare diſiunctim verbis, ſed coniūctim re: q2
tu ⁊ Meuiꝰ in eadē re legata eſtis cōiūcti. Sed ſi ſine interpellla-
tione diceretur. Seio lego fundū, Titio lego fundū, φ nulla fie-
ret ſeparatio, poſſet dubitari ā eſſēt cōiūcti verbis, q2 re ſūt cōiū-
cti: De hoc nulla ē dubitatio: nec mireris q2 dicerētur cōiūcti ver-
bis. ⁊ cū nō ſit copula, q2 ſi dico ſic Titio Meuio lego fūdū cōiū-
cti ſūt verbis, ⁊ forte idē ē qñ dico cōtinue ſine pēſatione. Titio
lego fundū, Meuio lego fundū, ⁊ hoc videtur velle lex ſi ita qs, he-
redes. ff. de here. inſti. Uerbis tm̄ ſunt cōiuncti ſi dicā ſic. Titio
lego fundū. ⁊ Meuio lego eūndē. Iſti ſunt cōiūcti verbis, ⁊ non
re. Queſiui alias vtrū inter iſtos, qui ſunt cōiuncti (vt dictū eſt)
haberet locum ius accreſcēdi: Dixi alias φ ſic: quia verbis ſunt
cōiuncti, ⁊ illa cōiūctio que eſt verbis tm̄, vel re tm̄, eſt ſufficiēs
tm̄ iuris accreſcēdi. Ipſi ponūt aliud exēplum qñ aliqui ſunt cō-
iuncti verbis tm̄, ⁊ ita dixit teſtatoꝛ. Titio lego dimidiā. fūdi, ⁊
Seio aliā dimidiā. Cōiūcti re ⁊ verbis, vt ſi dico ſic, Titio ⁊ Seio
lego fūdū. ⁊ iſta ſūt exempla. Sʒ pone ſic, duo ſūt hr̄des, nūqd ſi
dicā ſic, quiſqs mihi hr̄s erit, vel quicūq mihi erit heres, habeat
fundum, nunqd iſti ſunt cōiuncti re ⁊ verbis: Dico φ illi qui ve-
niunt ad legata ꝑ hoc ſignum quiſquis, ſunt diſiūcti verbis: q2
quiſquis diſtributiuū eſt, alias nō eſt dubitatio. l. vlti. C. de ipu. ⁊
alijs ſub. vbi dictū fuit, qſquis mihi hr̄s erit ⁊ Meuius extra-
neꝰ filio meo īpuberi hr̄s eſto. Coniuncti re ⁊ verbis habēt vicē
vniꝰ, vñ dubitatur, nunqd oēs hr̄des qui veniunt per hoc ver-
bum quis, veniunt in vnā dimidiā qui erat ſubſtitutus filio im-
puberi: dicitur hic φ nō, imo veniunt pro virili. Reſtat dubita-
tio φ illi qui veniebāt ꝑ verbum qſquis, videbātur cōiuncti ver-
bis, ⁊ ſic venire, tāquā vnus, ſed pone, dico ſic vobis omnibus ⁊
Titio lego fundū nunqd illi plures venirēt in vnam dimidiam ⁊
Titius in aliā ſi diſticti venirēt in portiōes quilibet ꝑ virili: Di-
co φ ſi diceretur demōſtratiue vobis oībus venirēt illi contēti
per verba illa vobis oībus tanquā diſiuncti ac ſi proprijs nomi-
nibus. nominarentur: q2 demōſtratio vice proprioꝝ nominum
fungitur: vt. ff. ſi cet. pet. l. certum: ſed tolle demōſtrationē illā vo-
bis ⁊ φ remaneat omnibus pluralis numeri, veniunt vt coniu-
cti ⁊ ſic per nomē vnius diſtinguo aut conueniunt plures ꝑ no-

men ꝓpꝛiũ e quiuocum, vt cũ dico duo Titij ⁊ Meuius, idẽ eſt ac ſi exprimerentur ꝓ diuerſo, ſi ꝑ appellatiuũ dico hr̃des Lucius ⁊ Meuius, oẽs iſti habentur pꝛo cõiunctis, vnõ aduer te. Sed ſi eſſet dictũ, heredes mei ⁊ Meuius habeatis tale legatũ ⁊ partem, q̃ heredes mei ambo vocãtur Titij hr̃des mei ſoluʒ habebũt dimidiã, ⁊ Meuius ſolus aliaʒ dimidiã. Sic itelligit lex, ſi quis Titio. ff. de vſufr. accre. Si pꝛopꝛio noie, duo Titij ⁊ Meuius habeatis tale legatũ, tũc qlibet veniret pꝛo tertia: qꝛ oẽs ſunt coniuncti duo Titij, inuenirent cõiuncti ꝑ pluralẽ appellationem, ⁊ Meuius inueniretur coniunctus alijs ꝑ copulã, ſʒ ſine copula tũc duo Titij hr̃des ſunto, Meuiꝰ heres eſto, tũc duo Titij erunt heredes ĩ vna dimidia tantum ⁊ ſolus Meuiꝰ alia tantũ. Sic intelligitur. ff. de here. inſti. Titius. Unde oẽs ſunt coniuncti qui veniut ꝑ numerũ pluralẽ. ſed eſt maioꝛ cõiũctio coꝝ qui veniũt ſub appellatiõe, plures appellati dicunt re cõiũcti q̃bus legatur res eadẽ. Pone dictũ eſt hic in teſtamẽto, lego Titio decẽ, ⁊ Seio decẽ, quãtũ habebit quilibet: Dices tu ꝙ quilibet ꝙ legata ſunt viginti, ⁊ qlibet habebit decẽ. Dico q̃ ambo non habebant niſi decem. Nonne dixi quod ſunt cõiũcti re ⁊ verbis: Ergo ꝙ legat vni itelligit legatũ alij: ⁊ ſic impediũt ſe cõcurſu, vt quilibet totũ habeat, vñ faciũt ſibi partes. Si enim eſſent legata vni vna decem, ⁊ alteri alia decẽ, nõ eſſent re cõiũcti, ſed verbis tantũ, vñ aliud eſt legare decẽ, aliud donare. Hoc dt l. cũ q̃s ita. ff. de verb. obli. circa p̃n. ⁊ l. ſtipulatio habere licere. §. i ſtipulatiõe. Si eſſet dictũ ſine copula ſic, lego Titio decẽ: Meuio lego x. habebit qlibet decẽ. ſʒ copula media iducit duplicẽ ꝯiũctionẽ ⁊ realẽ, vt intelligãtur eade legata decẽ, ⁊ verbalẽ, de illa planum eſt ſi ſit legatũ duobus coniunctim re ⁊ verbis ſi vnus repudiat, alij accreſcit, ſi diſiunctim ſi vnꝰ repudiat, hoc nõ dt litera ꝙ alij accreſcit: ſed dic quod aliud totũ pertinebit vñ vbi ſunt diſiuncti verbis ſʒ coniuncti re. qꝛ ſic dico, Titio lego fundũ Meuio lego eundẽ fundum. ſi vnꝰ repudiat alius totũ habebit ſed nõ ꝑ ius accreſcẽdi ſi eſſent cõiuncti ambo ⁊ cõcurrerẽt ⁊ facerẽt ſibi partẽ, ⁊ vnꝰ auferret alij, ⁊ ſi vnꝰ repudiaret alij accreſceret, ſed hic quando diſiuncti verbis, non eſt qui auferat. vñ ſi vnꝰ repudiat, aliꝰ totũ habebit, ſʒ nõ iure accreſcẽdi, ſʒ potius iure nõ accreſcendi. ſed vbi eſt legatũ pꝛo partibus diſcretis ⁊ ſic ſunt diſiũcti verbis ſic, Titio lego dimidiã fundi, ⁊ Seio aliã dimidiã ſi vnꝰ repudiat, hʒ locũ ius accreſcẽdi, Sic intelligit. C. d le. ſi foꝛtidianũ. ⁊ C. d ca. tol. l. vnica. §. ſi vero ad deficietis. Si ſunt omnino diſiuncti re ⁊ verbis, non hʒ locũ ius accreſcẽdi. vñ i cremẽto certe legata opʒ ꝙ habeãt cõiunctionẽ aliquam vel verbalẽ vel realẽ. ſecus in heredibus. ſi dicã ſic, Titius pꝛo dimidia hr̃s eſto, Seius pꝛo dimidia heres eſto, iſti diſiũcti ſunt re ⁊ verbis, ⁊ hʒ locũ ius accreſcendi vno repudiãte. hoc nõ facit cõiunctio, qꝛ nulla eſt: ſʒ facit hoc qꝛ nõ põt q̃s decedere pꝛo parte teſtatus, ⁊ ꝑ parte iteſtatus, ſʒ ſi ſunt cõiũcti re ⁊ verbis vel verbis tãtũ, in legatis hʒ locum ius accreſcẽdi. Itẽ ſi re tantũ, hʒ alius totum, ſi alius repudiat, ſed non moꝛe accreſcendi, vt dixi in legatis ſi alter eſt coniunctus vtroqʒ genere cõiunctionis ſcʒ re ⁊ verbis illius cuiꝰ deficit poꝛtio, ⁊ aliꝰ eſt cõiũctꝰ vno genere cõiunctionis ſcʒ re tantũ vel verbis tantũ, qui cõiunctꝰ eſt duobus generibꝰ cõiunctionis pꝛefert. Sʒ pone vnus eſt cõiunctus verbis tãtũ ei cuius poꝛtio deficit, alius tãtũ q̃s pꝛefertur: Dico ꝙ bene admittãtur. ⁊ hoc dt. l. re cõiuncti. ſi bene intelligatur. ff. d leg. iij. ⁊ habet locũ ius accreſcẽdi i poꝛtione añ acquiſitionẽ deficiente. Poꝛtio deficiens poſt agñitionẽ non defertur iure accreſcendi. Legatus mihi eſt ⁊ tibi fundꝰ, nõ agnoui, adhuc repudio, hʒ locum ius accreſcendi. Pone agnoui legatũ, poſtea deficit quacũqʒ de cã, nõ hʒ locũ ius accreſcendi. ſ. allit in vſufructu, in quo ⁊ poſt acquiſitionem hʒ locũ ius accreſcendi: vt ff. de vſufru. accreſcen. l. ſi tibi. Hoc eſt no. de hr̃d. ⁊ fal. ſi plures ſint iſtituti, ⁊ vnꝰ nõ implet voluntatẽ defuncti, ꝑ poꝛtiõe ſua ſibi aufertur, ⁊ alijs accreſit, q̃rit ibi gl. nũqd inuitis: Rñd. glo. quod non, ⁊ infra reſpõdebat, quidã recitabat materiã illã. vñ dñs meus recitabat hic: ſed opponebat ei aliud eſt de iure accreſcendi in legatario, qꝛ inuito nõ accreſcit, ſed in heredibus inuitis accreſcit: vt C. de cadu. tollen. l. vnica. §. his illud loqtur de iure accreſcẽdi ꝑ edictũ. C. qñ nõ ꝑ partes. l. vnica. quod habet locũ ante acquiſitionem. ſed i auth. illa loquitur de iure accreſcendi poſt acquiſitionem, ꝙ habet locũ, de eqtate illius auth. de hered. ⁊ fal. ſed ꝑ equitatẽ illiꝰ legis qñ nõ petẽt partes accreſcit inuito. Dictũ eſt ꝙ † legatũ deficiẽs accreſcit cõiũcto, fallit i tribꝰ caſibus, lego tibi fundũ ⁊ ſeruo meo. i ꝑſona ſerui mei nõ vʒ legatũ, ⁊ ita deficit, non accreſcit tibi. ff. de leg. iij. l. plane. §. ſi cõiuncti. Item aliꝰ caſus eſt, ſi tibi ⁊ Titio lego rẽ tuã. nõ valet. qꝛ legatũ rei tue tibi factũ nõ valet, nec accreſcit in totũ Titio: vt. ff. de leg. j. l. huiꝰ. §. ſi Titio. Tertiꝰ caſus eſt ſi dicã ſic lego tibi fundũ, ⁊ ei qui capere nõ põt, nõ accreſcit tibi: vt ff. de leg. ſecundo. l. ſi Titio ⁊ ei q̃ capere. ⁊ ratio eſt i duobus pꝛimis, i pꝛimo legatum i ꝑſona ſerui mei eſt inutile, ſʒ nõ pꝛoſus inutile: qꝛ ſi heres eſt fidelis dabit, alias velit dare ſeruo legatũ ſuum, ⁊ hoꝛtabitur ſuꝑ hoc. C. d neceſ. ſeruo hr̃. inſti. l. q̃dã. §. ſi. In ſecũdo caſu deficit ius accreſcendi. ⁊ in legatis inſpicit pꝛincipaliter ꝑſona legatarij, ⁊ ꝑſona eſt pꝛeferẽda oĩbus rebꝰ. ff. de iu. codicil. l. quidã referunt. ⁊ etiã vbi pꝛopter conditionẽ rei legatũ nõ eſt adeo inutile ⁊ ſic eſt in ſecundo caſu neqʒ accreſcit. Tertius caſus qñ lego tibi ⁊ incapaci, eſt certuʒ ꝙ nõ hʒ locum ius accreſcendi, qꝛ habetur pꝛo nõ ſcripto. Hoc eſt q̃ habes. C. de cadu. tollen. l. vnica. §. in pꝛimo.

Si cui fundus alienus.

Ubi dicit ꝙ ſi cui fundus alienus a teſtatoꝛe ſciente fundum, legatus fuit alieni ⁊ legatarius fundi ſibi legati emerit ꝓpꝛietatẽ ⁊ non ex cã lucratiua obuenerit, nihilominus ageret ad totum fundum ꝯ heredem vt cõſequatur eſtimationem totius fundi ſcʒ pꝛopꝛietatis ⁊ vſufr. Deinde rñdet imperatoꝛ tacite obiectioni ibi qꝛ vſuſfructus, dt aliquis eſtimatio vſuſfructus nõ conſequatur legata qꝛ vſufru. ex cauſe lucratiua ſibi obuenit. ergo agere poteſt cõtra heredem ad plenum fundum vt eſtimationem pꝛopꝛietatis ⁊ vſuſfructus conſequatur ad heredẽ, qꝛ ſi eſtimationẽ vſuſfructus cõſequeretur iam due lucratiue cauſe cõcurrent in eandem rem cum partem fundi legati ſcʒ ex cauſa vſufru. dicit imperatoꝛ hoc nõ obſtat, quia vſufru. nõ eſt pars integralis fundi legati, nec petitur tanquã pars, ſed eſt ſeruitus, licet ita dictũ ſit de rigoꝛe iuris.

1 Legatum valet ſi teſtatoꝛ crediderit reʒ que ſua erat eſſe alienã ſcilicet alicuius extranei vel etiam legatarij.
2 Opinio in his que ſolo animo noſtro conſiſtunt magis inſpicit quã veritas, in alijs magis inſpicitur veritas.
3 Dominium in te non transfero ſi trado tibi rem meam, credens tuam eſſe.
4 Diſpenſatio per papam an valeat ignoꝛãti.
5 Heres antequam adeat hereditatem an debeat eſſe certus vtrũ conditiones ſint implete.

Si quis.

1 Rem ſuam. † Hic dicitur ꝙ ſi teſtatoꝛ crederet rem que ſua erat, eſſe alienam, ſcilicet alicuius extranei, vel etiam legatarij, ⁊ legauit credens alienã vel
2 legatarij, valet legatũ †: qꝛ plus valet quod in opinione eſt, quã ꝙ in veritate eſt. ff. de acquirẽda hr̃dita. l. ſi is putat. Solue iſtud bꝛocardum: qꝛ aut q̃ritur de re que cõſiſtit in animo, ⁊ tũc ꝑfert opinio veritati: ſed vbi queritur de re que non conſiſtit i animo, ꝑfertur veritas. Dicitur quod ſi teſtatoꝛ legauerit rẽ ſuã q̃ credidit legatarij. ꝙ valet legatuʒ, cum non habet animum legãdi, ergo nõ valet legatum, ⁊ quod nõ habeat animum legãdi, pbat ſic. Jura volunt quod legatum rei ſue non vʒ, ſʒ teſtatoꝛ pꝛeſumitur hoc ſcire: ꝙ ſi legaret legatario rẽ ſuã, nõ valeret legatũ: ergo ſi credidi rem illã eſſe legatarij, ⁊ ei legat, nõ habet animũ
3 legandi. † Itẽ dicit lex q̃ ſi trado tibi rem meã, credens tuã eſſe nõ transferꝰ in te dominiũ: ergo ſi tibi lego rem meã, credẽs tuã non valet legatũ. Hoc pꝛobatur. ff. de condi. cauſa da. l. dedi. §. ſubtilius. Dices ꝙ ſibi placuit, vel q̃ poſſibile eſt fauoꝛe vltime voluntatis. Uel dic quod eſt dictũ ꝑ imperitos iuris: dic q̃ intelligo vbi teſtatoꝛ legat rem ſuam, credens ꝙ eſſet legatarij, valet legatum, intelligatur valet vbi teſtatoꝛ vt lucretur hr̃s, vt ff. de lib. leg. l. j. ſed vbi non credebat teſtatoꝛ aliquid agere, credens legatarij eſſe rẽ q̃ ſibi legabat, dicerem nullũ eſſe legatũ. Uñ pꝛimo caſu loquitur litera noſtra, ⁊ dicit hic ꝙ plus vʒ q̃ in
4 veritate eſt quã eſt i opinione. † Hoc facit ad illam queſtionem: Conceſſerat papa cuidam epiſcopo vt ipſe poſſet diſpenſare de clericis ſuis ipſius epiſcopi ꝙ haberet beneficium curã habẽs dũ eſſet abſens. eo abſente diſpenſauit ſecum epiſcopꝰ vt poſſet obtinere duo bñficia curata illi abſenti ⁊ ignoꝛanti, cũ ignoꝛaret diſpenſationem, accepit ſecundũ beneficium ꝙ fuit collatũ, agit ꝯ eum vt dimittat pꝛimmʒ lit. cõte. ſuper cã illa venit nũciꝰ epiſcopi ad eũ deferens ei literam diſpenſationis: modo dt ipſe ſum ſecurus, q̃ritur an diſpenſatio valet ei ignoꝛanti. ff. de iud. cũ furioſus: Dices mala conſcientia accepit cum ignoꝛaret diſpẽſationẽ factã: ⁊ iſtud non obſtat, quia ſi inuito domino res fuit contracta, committitur furtũ: ſed pone ꝙ dominꝰ ſc dm veritatem vult contractionem, tamen credit ille qui contractat dño inuito non committetur furtum, nec cõpetit actio furti, vt. ff. d furtis. l. inter oẽs. ⁊ inſtitu. d ob. q̃ ex delicto. §. placuit. verſ. ſʒ credat. Facit. l. impuberẽ. ff. ad legem Coꝛne. de falcis. ⁊ qud poſſet diſpenſa. pꝛoficere ignoꝛanti inducebatur. l. eius q. ff. ſi certũ petã. cum ex vltima voluntate acquiratur ignoꝛãti voluntate teſtatoꝛis pape diſpenſatis vel alterius cui collata eſt poteſtas a do
5 mino papa. Jura in mundo † que melius faciunt ad illam q̃ſtionem

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

nem,ſunt iſta.Dicit lex,heres antequā adeat hereditatē dꝫ eſſe certus vtrum conditiones ſunt implete.ff.de acquir.here.l.ī re pudiāda.Uerum eſt in cōditionibus que in facto conſiſtūt,vt ſi inſtitutus fuerit ſub cōditione,ſi nauis venerit ex Aſia dꝫ ſcire cōpletā eſſe iſtam conditionē antequam adeat:⁊ ſi nō adeat,nō prodeſt.Sed de conditionibus que conſiſtunt ī iure,non dꝫ eſſe certus,⁊ ſi adeat valet.Similiter filius hereditatē nō pōt adire ſine cōſenſu patris.Pone delata eſt tibi hereditas,pater tuus eſt vltra mare,tu credis eū viuere,⁊ eſt mortuus,adis hrēditatē,nō nocet iſtud impedimētū conſtans ī iure:ergo cū hoc ſit impedimētū iuris ꝙ aliquis ſcōm beneficiū curatum habēs nō poſſit obtinere ſi accipit,qui ſecūdū veritatem poteſt:quia diſpēſatuꝫ eſt ⁊ credat ſe non poſſe obtinere,tamē hoc nō nocebit,ꝓbaꝛ ꝑ l.multū.ff.de cōdi.⁊ demō.

ADDITIO.

3 Quod in opinione eſt.Adde ꝙ magis inſpicitur opinio quā veritas in his que ex ſolo animo noſtro dependēt,ī alijs magis veritas,quā opinio inſpicitur ſecundum Bar.ī l.pro emptore.§.ſi ſub conditione.ff.pro empt.in l.gerit.ff.de acq.hr̄.Et qd ſi veritas,vide Alex.ī cōſi.liiij.icip.In pſenti cōſultatiōe,ī iiij.vo.

1 Legatū qn̄ videatur quis ademiſſe.

2 Procurator quando videatur reuocatus propter preſentiū domini in iudicio.

1 **Si rem ſuam.** †Hic dicitur ꝙ ſi legaui rem meā ⁊ poſtea alienaui eā,q2 vēdidi,ſi ex cauſa voluntaria,non videtur ademiſſe legatū,ſecus ſi ex cauſa neceſſaria,q2 videtur ademiſſe legatum,ſeu reuocaſſe.No.hoc.ff.de adimen.lega.l.rem legatam.item ſi rē legaui,poſtea obligaui eam,nō videꝛ ademiſſe legatū ſine diſtinctione licet in ꝑmo caſu diſtiguaꝛ vt dixi,hoc ē ꝙ ꝓbaꝛ.ff.ō leg.iij.l.fideicōmiſſa.§.ſi rem.Per theoricā iſtarū legum ſoluebat dominus dn̄i mei talem queſtionem,
2 †ego conſtitui procuratorem,ipſe ſic cōſtitutꝰ fuit in iudicio pluries,ego dn̄s poſtea interfui vna die:die ſequēti venit procurator,dr̄ quod dominus fuit in iudicio,⁊ nō reuocatus eſt,nunquid intelligiꝛ reuocatꝰ.Diſtinguebat,aut interceſſit dn̄s ad articulū ad quē oportebat eū venire de neceſſitate,puta erat dies aſſignata ad iurandū de calumnia,nō eſt reuocatus ꝓcurator.Si nō erat neceſſariū dominū venire,vt q2 non erat dies aſſignata ad lit.conteſta.videtur reuocatū,ſicut ī legato lego tibi rē meā.⁊ ecce donatio que legatum quoddā eſt.ſimiliter cōſtitutio procuratoris eſt quaſi donatio,dono tibi poteſtatē coteſt.lit.ſeu cām poſtquā legaui rem,ſꝫ alieno q2 trāſfero in aliū vt q2 vēdo ſi voluntate reuocatur legatū ſed ex neceſſitate nō reuocatur.ſed qn̄ de pſona domini in pſonā procuratoris transfertur iudicium,vel econtra de pſona procuratoris ī dn̄ū,vr̄ alienari.queritur an hoc factum eſt voluntarie,⁊ vr̄ reuocare procuratorē ſi ex neceſſitate nō vr̄ reuocatus.

1 Legatum quādo videtur reuocatum ſi teſtator rem legatam poſtea obligauit.

2 Dominium per venditionem ⁊ traditionem transfertur,nō per obligationem pignoris.

3 Prohibitus emere,an ꝓhibeatur pignus contrahere.

1 **Idē reſcripſerunt eum ⁊c.** †Hic dicitur quod ſi teſtator rem legatā poſtea obigauit,non eſt reuocatū legatum indiſtincte:q2 non eſt tanta alienatio ſicut primo:q2
2 † ꝑ venditionem ⁊ traditionem trāſfertur dominiū,nō ꝑ obligationē pignoris.Ad qd vꝫ hec pignoris obligatio:Nō ē oblgatio.Duo erant barones,vnus promiſit alij qō nō accquireret aliquid in terra alterius ſub pena maxima.Uenit vnus miles qui erat in terra baronis,⁊ qua alius baro promiſerat aliquid non acquirere,cū indigeret pecunia,quoddā ſuum caſtrū obligauit ſub pena mille librarū,qua mutuauit.Uenit alt baro cui facta fuit promiſſio,⁊ agit ꝯ iſtū,⁊ dīt penam eſſe commiſſam,⁊ dīt,Tu promiſiſti nō acquirere aliqd ī terra mea,tu tale caſtrū ꝙ eſt in terra mea pignori accepiſti,⁊ ſic acqſiuiſti,Dico ꝙ pena eſt cōmiſſa,⁊ eaꝫ peto.Dominus meus dicebat ꝙ quidā aduocatus
3 valde magnꝰ dicebat,caſus legis eſt ꝙ pena nō eſt cōmiſſa:†q2 dīt lex,vbi quis prohibeꝛ emere pignus,cōtrahere poteſt,vt ff.ō pigno.l.ī quarū finibus.ergo vbi quis prohibeꝛ acquirere pignꝰ,pōt cōtrahere rē:nec te moueat verbū emere:q2 verbū emere,ad omnē obligationē ſe extendit,vt.ff.de.ſta.libe.l.ſtatuliberi.§.quintꝰ.Queriꝛ ibi quis ꝓhibeꝛ acquirere:Uel ꝓmiſiſti nō acquirere poterit ꝯhere pignus,hoc eſt q2 ibi eſt alienatio alteri vni vniꝰ acquiſitio alteri cū nō vr̄ alienatū ꝙ nō eſt alteri qſitū,ſꝫ ꝙ datū eſt tibi vt nō alienetur,vr̄ datū vt alij obligeꝛ.C.de reb.alie.nō alienā.l.fi.Ego diſtinguo,aut daꝛ pignori ita ꝙ non eſt veriſimile rē ſuā ī futurū coniecturari,pōt tamē ex quātitate que numeratur,quia quantitas eſt maxima cum ex pſona q eā accepit,q2 eſt talis pſona veriſimile eſt qō alienā rē ſuā obliga

bit quam luat iſta,q2 eſt homo indigens ⁊ malefaciēs facta ſua,tunc videtur acquiſitum:⁊ tunc eſt pena cōmiſſa ſi nō,eſt argumētū legū,ff.de leg.qui habebat.⁊ de ſuppel.lega.l.legata.

1 Teſtator ſi partem rei legate alienauit,ī parte nō alienata valet legatum.

2 Rem in feudum ſi cui conceſſi alieno partem,nunquid feudatarius totum amittat.

1 **Si vero quis partē rei legate.** †Hic dr̄ quod ſi teſtator partem rei legate alienauit,īdubitāter etiam parte nō alienata,valet legatū.Hic eſt argumētū ad que
2 ſtionem de feudo.†Do tibi rem in feudum,alieno parteꝫ,nūqd amittis totūm:Argumentum hic ꝙ feudatariꝰ partem nō alienate non amittit,⁊ eſt argumentū quod dicitur nihil actū credimus ⁊c.C.de his qui.vt indig.l.vlti.ſed optimū eſt argumētū,⁊ illa contraria que dicit,q2 quod inceptū eſt habetur ꝓ cōpleto.ff.de auro ⁊ argento lega.⁊ ſi nō ſicut.§.ꝙ ergo.Ego dico qō ſi feudatarius alienat partem feudi ſine voluntate dn̄i totū amittit indiuiduum:q2 qui delinquit in partem,reus eſt ī totū:q2 eſt quedā indiuiduitas in feudo:q2 ſi cedit ad me feudū pro parte,nō eſſet forte ſufficiens ex eo quiꝛ ſeruiret.vn̄ lex dicit,ſi dn̄s fuit occiſus a familia ⁊ heres inſtitutus aperit teſtamētū an̄ habitā queſtionē de familia defuncti,amittit hereditatem.Sꝫ pone nō aperuiſſe totum teſtamentuꝫ,ſed partē teſtamenti,dīt lex ſimiliter amittit:q2 cū ille qui vēdit totū.ergo ⁊ qui parteꝫ totū amittit,hoc eſt quod dicit.l.iij.ff.ad Sillan.incipit ſi qs ī graui.§.ſi quis teſtamentum.⁊.ff.de leg.j.ī graui.

1 Liberatio tribus modis relinquitur.

1 **Si quis debitori ſuo.** Dicit ibi gloſſa,†ꝙ liberatio tribꝰ modis relinquiꝛ.Primus modus ſi dicat teſtator peti nolo,vel ꝙ dꝫ relinquo.vel actione remitto ꝙ hic liberādus eſt legatarius ab omni debito,vt hic.⁊.ff.de lib.leg.l.ſi quas rōnes.⁊ l.Aurelio.j.reſponſ.Scōus eſt,ſi negotiū teſtatoris geſſiſſet,⁊ teſtator dixerit,rōnes reddere nolo.⁊ hic ab omni debito liberaꝛ,niſi ab eo ꝙ penes eū ſit,⁊ ab eo ꝙ dolo fecit:vt.ff.ō lib.leg.l.Aurelio.§.fi.cū ſuis cōcord.vt ī glo.fi.ibidem.Tertius dīt gl.ſi dānauit heredem ne exerceat actiones,hoc eſt.ſi prohibuit ne exerceat actionē.Nō eſt idē dicere debitorem peti nolle ab herede meo,⁊ nolo ꝙ heres meus exerceat actionem cōtra debitorē meū.

1 Debitor ſi legat creditori ꝙ ſibi debet an valeat.

1 **Econtrario.** Hic diciꝛ†ꝙ ſi debitor legat, creditori ꝙ ſibi dꝫ,nō valet legatū,q2 in legato debet eſſe aliquod lucrū,alias nō valet,ſꝫ ſi valet hic nullū lucrū creditor habet,q2 nihil amplius cōſequitur,ſed nō ſemꝑ hꝫ,aliquid ampliꝰ ꝑ legatū,ipſe creditor cū legatur ſibi ſuū debitū.q2 ad minꝰ hꝫ hypothecā cōpetentē pro legato.Itē dicēdū ſi erat ſpecies debita,cōpetit rei vēdi.pro certa ſpecie legata,puta q2 debebaꝛ ex ſtipulatiōe.dicit gl.qō non vꝫ legatū ſi ſit plus ꝑꝑ hypothecā.ecce.arg.ꝙ facit,qō dꝫ eſſe ī legato.Plus quatuor modis dicitur,nā dr̄ plus ī hypotheca.Certe alibi dīt cōtrariū gl.quod plus valet ꝑꝑ hypothecaꝫ.l.ſi fideicōmiſſa.§.ſi rem.ff.de lega.iij.vnde ego dico ꝙ omnino ſi plus eſt ius quā in debito vel plus in hypotheca vel alio modo valet legatū ꝑꝑ id plus,hoc eſt quod probatur.ff.de leg.l.ſi creditor.§.idē qō.

Quod ſi in diem. Ibi diciꝛ ꝙ ſi legatuꝫ fuerit pure debitū in diem vel ſub conditione,vꝫ legatū:⁊ ſi viuo teſtatore veniat cōditio,vel dies:nec eſt dicendum inutile pretor illud dictū qō res venit ad caſum a quo incipere non pōt:ergo non debet valere.Dic ſolutio eſt incertū ſi recte cōſidereꝛ:q2 ſemel conſiſtit,vn̄ ſi res reducaꝛ ad caſum a quo incipere nō poteſt ante conſumationē,certe tūc annihilaretur.ſic fuit hic q2 tempore quo legabatur erat plus in legato,⁊ ita fuit vtile ⁊ eſtimatur vtile verū eſt quod pfectionem ſuam non habet legatū,niſi a morte teſtatoris.

1 Legatum de ſeruo heredis ſi poſtea manumiſſus fuerit an tenetur heres.

2 Pena committitur contra promittentem aliquid nō facere,lꝫ non fecerit,ſed habens cauſam ab eo,
Idem eſt ſi aliquis faciat,vel habens cauſam ab eo.

1 **Si res legata.** In.§.illo.ver.ſi vero hr̄dis.dr̄,†quod ſi ſeruus hr̄dis legatꝰ fuerit.⁊ ipſe manumiſerit eum tenetur hr̄s.Idē eſt ſi ille q aliū habuit ab hr̄de hoc fecerit:q2 donauit eū hr̄s,ſicut ſeruū ſuū queꝫ teſtōr legauerat.⁊ donatariꝰ euꝫ manumiſit.Ex hoc ſoluiꝛ talis qſtio.Quedā vetula habebat montē fortiſſimū,dicebat qdā viciꝰ ſuꝰ,ī illo mōte poſſet eleuari caſtrū,⁊ eſſet mihi valde dāno

ſum:vnde promiſit illa vetula q ibi nõ faceret caſtrũ ſub pena. Poſtea vendidit montem illum,emptor caſtrũ eleuauit, nũqd pena eſt cõmiſſa ꝯ vetulã:videtur q nõ quia promiſit ſub pena quod nõ faceret caſtrũ,ꝛ ipſa nõ fecit.Dico qđ pena eſt cõmiſſa
1 cõtra vetulã.† Quia idem eſt ſi aliquis faciat,vel habẽs cãm,ab eo,vt hic.ꝛ ff.de verb.ob.l.ſi ſeruũ.vult gl.no.ſimilẽ queſtionẽ. ff.de alie.iud.mu.cauſa fac.l.iij.ꝛ credo quod nominat in ꝯtriũ.

1 ☞ Legans ancillas cum ſuo partu,mortuis ancillis viuo teſtatore an extinguatur legatum in peculio.
2 Legata duo principalia ſunt ſi teſtator dicet,lego Stichũ cum aſino:ſec⁹ ſi dicat,lego ſeruũ cuꝫ peculio,ꝛ de rõne diuerſitatis. Legata duo principalia ſunt ſi dicat teſtator,lego ſeruũ ꝛ peculium.
3 Ingrediens monaſterium ſi dicat:do me,cum meis,ſed nõ valet ingreſſus pp aliquam cãm,nec datio bonoꝝ:ſec⁹ ſi dicat,do me,ꝛ mea:ꝛ lꝫ non teneat ingreſſus quo ad pſonam,tamẽ tenet quo ad bona.

Si quis ancillas.

Hic dicitur,† quod ſi qs legauerit ancillas cum ſuo partu,ꝛ ſi ancille mortue ſint poſt teſtamentũ viuo teſtatore, extinguit legatũ in peculio,que eſt ratio diuerſitatis. dico q hic diuiſio poſita inter res quarũ vna nõ eſt acceſſio alterius ſꝫ quã
2 tũ,hic cõiũctio eſt.vñ ſi dicã ſic,† Lego tibi Stichũ cũ aſino,vꝫ quantũ ſi dicerẽ,lego tibi Stihũ ꝛ aſinum ꝛ ſunt hic duo legata principalia,ſꝫ cũ dico ſic,lego tibi ſeruũ cũ peculio hic nõ hꝫ copulare:qꝛ vnũ eſt acceſſio alterius,ſcilicet peculium eſt acceſſio ſerui:ꝛ ideo ſi nõ vꝫ in principali,nec i acceſſorio.Sed aliud eẽt dũ dicerẽ,lego ſeruũ ꝛ peculium,ꝛ qđ eſſent duo legata principalia.ꝛ ideo licet nõ valet tñ in peculio ꝛ in ancilla ꝛ natis eius dico lego ancillam ꝛ natos eius.ſemp intelliguntur duo legata principalia,nec vnũ eſt acceſſio alterius pp nobilitatẽ pſonarũ
3 vt.ff.de edil.edi.l.iuſtiſſima. Valet hic theorica† ad hoc ſi qs ingrediat monaſteriũ ꝛ dicat.do me cũ meis:ſꝫ nõ vꝫ ingreſſus pp aliquaꝫ cauſam tunc nec datio bonorũ.Sed ſi dicat,do me ꝛ mea,tunc ſunt duo principalia,ꝛ licet non tenet ingreſſus quo ad pſonã,tꝫ tñ datio bonorũ:ꝛ ſic bona remanebunt monaſtrio.

1 ☞ Differentia inter fundũ inſtructũ.ꝛ fundũ cum inſtrumẽto, vel fundum ꝛ inſtrumentum.

Idem eſt ſi fundus legetur.

Fundus inſtructus dicit hic q ſi nõ vꝫ in fundo,nec i inſtrumento contra eſt.ff.de fun.inſtr.inſtrumẽtoque.ſi dicã ſic,lego fundũ cũ inſtrumento. Dicendũ eſt quod ſunt duo legata principalia,ꝛ ſi vnuꝫ nõ vꝫ nihilomin⁹ aliud valet:ſꝫ ſi ſic dico,dono fundũ inſtructũ ꝛ fundum cum inſtrumento.hodie ſunt p vno:ꝛ licet eſſet ita qđ eſſent diuerſa fundũ ꝛ inſtrumenta p legem illã,hodie ſunt idẽ p.§.iſtum. Bene emanat differentia illorũ duorũ fund⁹ inſtru-
2 ctus,ꝛ fundus cũ inſtrumẽto ad iſtud fundus inſtructus.† No. quia differentia eſt inter fundum ꝛ inſtructum ex vna parte fundum cum inſtrumento vel fundum ꝛ inſtrumentum ex alia,ꝛ eſt ꝛ dicẽdum vna non attingit.qꝛ ſic prima eſt quod ſi legatis fun. inſtru.vtrũ legatum ꝛ inſtrumentum patris fami.vñ videt legatum quod idem quoque fundus eſt ꝛ inſtr.C.de verb.ſig.l.iij.in fi.ſꝫ ſi inſtrumentũ patris fami.vnde videtur legatum qꝛ idem quoque fundus eſt ꝛ inſtructus.hoc probat.l.preallegata.ꝛ ff.đ fund.iſtru.l.j.l.ſi cui.ꝛ l.quantũ.§.ſꝫ ſi fund⁹.ꝛ ſic habes no.C. de ver.ſig.l.ij.nec iſta differẽtia eſt correcta.Alia eſt differentia ſi legat fund⁹ inſtructus alienato nõ debetur inſtrumẽtũ:ſꝫ ſi legatur fund⁹ cũ inſtrumento,vel fundus eſt alias inſtruct⁹ inſtrm vt dicta.l.ſi cui.de fund.inſtr.Iſtã differẽtiã probat gl.i d.l.C. de ver.ſig.ſꝫ vera eſt p legem illã,ſꝫ hodie eſt correcta p §.iſtũ.
2 † Quia iſta duo ſunt equalia,fund⁹ inſtructus,ꝛ fund⁹ cũ inſtrumento;qꝛ fundo alienato nõ vꝫ legatum in inſtrumento:ſꝫ ſi legatur fundus ꝛ inſtrumentum fundo alienato bñ valet legatum ꝛ inſtrumentũ,vnde bñ remanet differentia iſtorũ fundus ꝛ inſtrm, nõ iſtorum fundum inſtructũ ꝛ fundum cũ inſtrumento.
1 ☞ Legato grege legatum in vna oue retinetur ſi viuo teſtatore ad vnam venerit.
Idem dicẽdum de legato domus que viuo teſtatore reducitur ad aream.

Si grex.

1 † Pone grex fuit legat⁹,mortuo teſtatore venit ad vnã oueꝫ,valet legatũ i illa.Sed pone viuo teſtatore venit ad vnã ouem.gl.dicit q nõ valet: ergo dico quod imo.Idẽ dicerẽ ſi domus eſſet legata,ꝛ viuo teſtatore reducatur ad aream:vt ff.de leg.j.l.ſi grex.

Peculium.

Dicitur q ſi manumiſſus ſit ſeruus i vltima voluntate,nõ videtur ei legatũ peculiũ,niſi expreſſe fuerit legatum,ſꝫ ſi manumittatur iter viuos habebit manumiſſor operas ꝛ ſeruitium i recõpenſationem peculium relictum:ſꝫ vbi i vltima voluntate manumittit,ceſſat iſta ratio:ꝛ ideo alias nõ videt ei relictuꝫ peculiuꝫ niſi expreſſe reliquerit,ꝛ lꝫ poſtea poſſit habere operas:qꝛ põt conualeſcere,tũ hoc nõ credit,ꝛ raro euenit,q cõualeſcat,ꝛ refert ſe ad ea que ſepe ꝛ ex.l.nam ad ea.ff.de legibus.

1 ☞ Legatum in genere an valeat,ꝛ cuius erit electio.
2 Legatarius vbi hꝫ electionẽ non eligit meliorem.ſꝫ mediocreꝫ ꝛ quando.
3 Heres cenſetur eadem perſona cum defuncto.
4 Heres habet interpretari obſcuritatẽ ſi qua ſit in rõnib⁹ factis poſitionibus,vel etiam in libello eius cuius eſt heres.

Si generaliter ſeruus.

1 † Lego tibi ſeruũ in gñe,cu⁹ eſt electio debitoris ſi debitus eſſet homo in gñe ex ꝯtu,puta ex cã ſigillationis qꝛ ſic eſt i alternatiua promiſſione,electio.eſt debitoris, ſcꝫ permiſſoris.ꝛ ad legem rñdeo,electio eſt legatarij verũ eſt ex poſtfacto ſi hr̃s nõ vult eligere ſic trãſfertur electio vt.ff.de ſol.l.j.ꝛ.ij.C.đ ſolu.l.j.Iſta ſententia mihi nõ placet:ꝫ ſi legatur homo i gñe,electio eſt legatarij i prin.vt hic ꝛ ex poſt
2 facto ff.de leg.j.l.ſi ſeru⁹ legat⁹.§.cũ homo.Domin⁹† Io.diſtinguit hic ꝛ altius exorditur materiam iſtã,ꝛ nõ valet legatuꝫ:qꝛ deciſorium.dando eñ paleã eſſet liberatus,idem eſt ſi i gñe ſub alterno legatur animal,dando muſcã,liberaret:ſed i ſpecie ſpecialiſſima.ꝛ hãc appellãt legiſte genus,vt hic qꝛ legatur homo vel equ⁹ tũc diſtinguit,aut ſenſit teſtõr de certo aut nõ ſi nõ,aut legat res q̃ hꝫ a natura fines deſignatos ſed diſtinctione hominis vt fundus,domus.Primo caſu qñ leganit ſeruuꝫ ſimpliciter nõ diſtinguo aut teſtator nõ hꝫ res i patrimonio ſuo,qꝛ ſeruos nõ hꝫ,tũc legatarij nõ erit electio qꝛ ipſe eligeret de oib⁹ ſeruis qui ſunt i mundo.nimis graue eſſet hr̃di:vñ heres eliget ſꝫ non deteriorem:vt ff.đ leg.i.l.legato.ꝛ l.qui duos.Ubi legatarius eligit nõ eliget meliore ſed mediocrẽ q niſi heres eligit diſtinguerit quidã qꝛ aut res legate ſunt tales ꝛ inter oẽs reperiũtur alique quas potius expedit habere quã nõ habere,vt in gñe hominis eſt,ita reperitur aliquis homo quod poti⁹ expedit nõ habere quã hr̃e,tũc mediocris eligit.ſic itelligit.ff.đ le.j.l.legato. Si ſunt tales res legate i quib⁹ nõ reperiuntur alique quas potius expedit nõ habere,quã habere,vt i gnr̃e,poti⁹ tũc eliget minimũ.Sic itelligit lex,fideiuſſorẽ.§.j.ff.mã.Si vero ſit res q̃ nõ habet fines determinatos a natura,vt eſt fund⁹,nõ valet indiſtincte per legẽ.cũ poſt.§.gener.ff.đ iure do.aut ẽ dom⁹ ꝛ ſubdiſtinguit habuerit teſtator i patrimonio ſuo domos ꝛ vꝫ legatũ.aut nõ habuit domos in patrimonio.tũc nihil vꝫ vt.l.ſi domos.ff.đ leg.j.ꝛ eligit hr̃s vbi hꝫ domos i pr̃imonio. Rõ diuerſitatis nõ põt reddi:qꝛ illud in fũdo q in domo cũ illa diſtinctione q̃ dicta eſt ibi voluit reddere diuerſitatẽ:qꝛ cũ legat fũd⁹, poſſet legari fũd⁹ vni⁹ digiti,ꝛ ſic nõ valeret legatũ,ſꝫ domũ ſic nõ deſignabis deſtinatiõe hominis ꝑ piectis iteriectiõe.l.ſi qs duas.ff.cõmu pd.ſi dicas mihi niſi teſtator.legat domũ ſi habet pr̃imonio domos,nũqd hꝫ legatari⁹ vnã quã eliget hr̃s ſꝫ hꝫ eã eo modo quo reliqd eã teſtator nec operatur ibi deſignatio hr̃dis,credis tñ q ſi velit hr̃s facere domũ aliã,qꝛ illam dare non poſſet: vnde ſi poſſet hr̃s deſignare talem que nullius eſſet vtilitatis rõ,ꝛ fũdo legato dabit vnus in ea diſpoſitiõe quã reliquit teſtator.nec operabit deſignatio hr̃dis ꝛ ita non erit vtile legatũ:ſi aũt ſenſit teſtator de certo ſed ignoram⁹ de quo erãt duo Stichi ꝛ dixit,lego Stichum ſenſit de certo:qꝛ Stich⁹ non eſt nomẽ generis,ſed eſt nomẽ certi hominis,vñ ſenſit đ certo. ſed ignorat de q̃ hoc caſu hr̃s interpretatur voluntatẽ defũcti.l.ſi qs a filio.§.pe.ff.đ leg.
3 j.† qꝛ nullus eſt qui habeat tantã idẽtitatẽ cum defuncto quantam heres: quia heres eadẽ perſona cũ defunco cenſetur:vt in auth.de iureiu.a mo.preſti.circa principiũ.Facit dicta lex,legato.
4 † Hec vera ſũt in argum.q ſi in rationibus factis poſitionib⁹ vel etiã in libello ſit aliqua obſcuritas,eo defũcto facienda eſt interpretatio p heredẽ.Hec ſũt vera,niſi legef in genere ſꝫ res certa:planũ ẽ q debet dari talis,qualis eſt ſi ſit legatũ ſub alternatiõe,aut lega ſub alternatiõe dirigendo ſermoneꝫ ad hr̃dem hr̃s cui dato rem illã aut illã quã eliget hr̃s dirigendo ad legatariũ legatari⁹ capito talem rem, vel đt ſimplicit nõ dirigendo ſermõem ad aliq̃,electio eſt legatarij.ff.đ leg.iij.l.Lucio.ꝛ đ leg. j.prope finem legis.
1 ☞ Conditio tacita non facit legatũ cõditionale quo ad trãſmiſſionem.

Optionis legatum.

Ubi đr quod olim legatum optionis erat inutile ſi non optabat viuus ipſe legatarius:gloſſ.reddit rationem,quia iſtud legatum eſt conditionale,ſcilicet ſub iſta conditione,ſi optare:ꝛ ideo ſi decedebat ante impletam cõditionem, ſcilicet

ſcȝ antequam optaret,non valet:qꝛ conditionale ſi decedat lega
tariꝰ añ impletā conditionē euaneſcit:vt C.ď cadu.tollē.l.vnica
§.ſi autem.Sine conditione.Dicis ꝙ legatum optionis eſt cō
1 ditionale:hȝ ne conditionem expꝛeſſam vel tacitam:ſi tacitā †ta
cita cōditio nō facit legatū conditionale quo ad trāſmiſſionē:vt
ff.qñ dies leg.ce.l.cū illud.in fi.⁊ ff.de condi.⁊ demō.l.q̄ extrin
ſecus,ſi ſit expꝛeſſa tūc facit legatū cōditionale.Quid dicemꝰ:
gl.male dicit.Que eſt ergo ratio,quare legatum optionis ſi de
cedat legatarius antequam optet:Ratio eſt qꝛ conditio adhe
ret perſone cui eſt aſcripta,legatum optionis hȝ conditionem
optādi aſcriptā perſone,adheret perſone nec impleri ꝑ aliū l.ſi
hr̄di.ff.de conditio.⁊ demōſt.vñ ſi eſſet dictū in foꝛma conditio
nis expꝛeſſe lego tibi ſeruū ſi optaueris,ſi non optares viuus:
nō valeret legatum,nec hodie valeret:ſed hic nō eſt in vim cōdi
tionis ideo valet.

1 Legari poteſt habentibus teſtamenti factionem paſſiue.
Et ille poteſt legare qui habet teſtamenti factionem actiue.
2 Differentia an ſit inter capere ⁊ accipere.

1 **Legari.** †Ibi dicitur quod poteſt illis legari cū q̄bus
eſt teſtamenti factio paſſiue,⁊ ille pōt legare q
pōt teſtamentum facere:vt ff.de leg.iij.l.j.⁊.ij.hic enumerātur
in gl.cū quibꝰ non eſt teſtamenti factio,ſcȝ qui nō ſunt capaces
in teſtamento alicuius:ſunt quidā capaces licet in aliquibꝰ poſ
ſet capere filiꝰ de adulterio dānatus,⁊ filius inceſtuoſus ī teſta
mēto eius cuius eſt filius capere non pōt,in alio ſic.Itē mulier
nubēs intra tēpoꝛa luctus vt C.de ſecun.nup.l.ij.no.ꝙ q̄dā nō
capaces qui nō pñt capere nec recipere,quidam qui lȝ non pñt
2 capere,tamē poſſunt accipere.† vnde aliud eſt capere aliud acci
pere,⁊ lex facit differentiam inter iſta duo capere,⁊ accipere:vt
ff.de ver.ſig.l.aliud.Vide totum tractatū de his qui.vt indig.
C.⁊ ff.qd aufertur hr̄di pꝛimo tāquā incapaci,fiſco applicatur.
Intelligo de tali capace qui nō pōt capere,⁊ pꝛo nō ſcripto ha
betur vñ veniet ad hereditatē in qua eſt inſtitutus q capere non
pōt nec accipere illi cui lȝ defert ab inteſtato nō fiſcus.q̄dā ſunt
capaces accip.⁊ nō cap.inſtituo heredē,iſte nō vendicat moꝛtē
meam nō poteſt capere hereditatem,⁊ ad ſuū cōmodū habere
ſed accipere poteſt,adire pōt,⁊ ſibi remanent iura hereditatis
directa,ſȝ non commodum:ſed habebit fiſcus cōmodū,ſȝ ſi non
poſſet eſſe hr̄s lȝ veniret ſucceſſoꝛ ab inteſtato,⁊ nō fiſcꝰ,ſed qꝛ
licet accipiens cōmodum retinere non poteſt,⁊ accipere pt,ſed
nō capere:ideo venit fiſcus,⁊ quod iſti indigni ſint hr̄des.⁊ fiſcꝰ
habeat commodum,ex hoc ſequit̄ ratio,in ceco qui vr̄ ſine rōne
quando hereditas applicatur fiſco legata debentur:ratio eſt ꝙ
ex quo non eſt,non valent legata,ſȝ hoc eſt dicere.ſcilicet ille cui
aufert̄ vñ remanet heres licet ei aufert̄ cōmodū.Sic loquuntur
iure.ff.ď vulg.⁊ pupil.lex facto.§.Iulia.longius.ff.de his q̄bꝰ
vt indig.l.cū in tabulis.

1 Legatum factum incertis perſonis an valeat ⁊ quādo.
2 Legatum factum collegio an videatur factum certis ꝑſonis vel
incertis,⁊ quid de legato facto pauperibus.
3 Incertitudo qualiter cognoſcatur in legatis ⁊ an vitiet legatū.

1 **Incertis perſonis.** Infra dicit gl.quod †pauperibus.Itē
relinquo collegio,valet legatū.⁊ tamē legatur incertis ꝑſonis.
Speciale eſt,ita habes no.C.de ſac.ſan.eccl.l.j.Dico qd qñ le
gatur collegio,nō legat̄ certis ꝑſonis,nec incertis,ſed ꝑſone fa
2 cte ſeu repſentate.† Quia ſicut hr̄ditas repꝛeſentat vnā ꝑſonā
ſic collegiū repꝛeſentat ꝑſonā vnā.vnde relinquit̄ ꝑſone repꝛe
ſentate.hoc eſt qd ꝓbatur.ff.de fideiuſ.l.moꝛtuo.Si pauperibꝰ
relinquit,verū eſt qd relinqtur,incertis ꝑſonis,⁊ ſic itelligitur.
C.ď epiſ.⁊ cler.l.id quod pauperibus.⁊ eſt ſpeciale legatū in
3 certe ꝑſone.†Nā incertitudo dr̄,qꝛ dicat teſtoꝛ,vni ex cognatis
meis ⁊ filie mee lego tantum,iſtud eſt legatū incerte ꝑſone reli
ctū qꝛ incerte ꝑſone tamē icertitudine relictū eſt,valeret vt hic
verſi.illo ſua certa demōſtratione.Idē dicit lex q̄dā.ff.ď rebus
dubijs.cognatis meis,iſti ſunt certi:qꝛ ſi dicerem qui nūc ſunt ⁊
qui erunt,incerti.vt ff.de rebus dub.l.ſi cum cognatis.

1 Tutele dationem vitiat incertitudo.
2 Legum coꝛrectio non inducitur per cōiecturas.
3 Incertis ꝑſonis poteſt relinqui ⁊ qñ incertitudo vitiet legatū.

Saltē ⁊ qui erunt incerti. Ibi dicit̄,
olim poſthumo alieno legabatur inutiliter.ſequit̄ verſi.nec hec
ſpecies penitꝰ eñ ſint emendatione relicta cum iure conſtituo
poſita eſt cōſtitutio,ſcȝ quā nō habemus:ꝑ quam conſtitutionē
huic parti ꝓuiderūt,ſcȝ ꝙ poſthumo alieno relinqui pōt per
iſtā cōſtitutionē ꝑ quā emēdatū eſt,ſcȝ ꝙ poſtumo alieno legari
poſſit,intelligit gl.qd incertis ꝑſonis vt hodie incertis ꝑſonis
legari poſſit,ad hoc inducit lex,q̄ parū facit.ff.ď leg.iij.l.hoc le
gatū.pꝛimo reſpō ſo.⁊ lex ea tñ ſed ego pꝛobo hoc literā noſtrā:
qꝛ ďt hic litera ſȝ ne huius ſpecies ⁊c.iſtud nec implicatū eſt ac
ſi diceret,iſta pars arguit̄ in qua dictū eſt de poſthumo ⁊ ꝑ ſu
perioꝛē ī qua dictū eſt ꝙ incertis ꝑſonis nō vȝ legatū,⁊ ita ďt li
tera ī illo.§.ſuperioꝛi.Incertis vero ꝑſonis nec legata nec fidei
cōm.⁊c.quaſi dicat,⁊ ſi illa cōſtitutio coꝛrigit ī legatis incertis
ꝑſonis relictis,⁊ ī legato poſthumo relicto.tñ ď tutoꝛe nō ē coꝛ
rectū ꝑ cōſtitutionē illā ⁊ ſic hodie ius cōmune eſt ꝙ incertis ꝑ
ſonis legari pt:⁊ hoc innuit litera noſtra tota.⁊ ſcis tu qꝛ legatū
olim incertis ꝑſonis nō valebat ſi extra amicitiā legabat teſtoꝛ
alicui ⁊ ſi diceret ſic,quicūq; pꝛimo aſcēderit Capitoliū,lego ei
decē.Que amicitia pt colligi in eo qui pꝛimo aſcēdit.Sȝ hodie
hoc eſt coꝛrectū in tutoꝛe:⁊ ſpecialis iō quā nō coꝛrigit vt incer
tis ꝑſonis dari poſſit,qꝛ expedit impuberi habere bonū tuto
1 rē.†Quia ſi diceret teſtoꝛ,q pꝛimo venit ď ciuitate Romana ſit
tutoꝛ filij mei nō vȝ tutoꝛis datio.Foꝛte eſt q̄dā ribaldus ille q
pꝛimo veniret:iō hoc coꝛrectū nō eſt ī tutoꝛe.Quidā dicūt ꝙ nō
coꝛrigitur.ſcȝ qd incertis ꝑſonis non relinquitur imo incertis
2 ꝑſonis relinqui nō pōt:†quia legum coꝛrectio eſt euitāda.ff.de
inofficioſo.teſtamē.l.j.⁊ C.de appel.l.pꝛecipimus ī fine.vñ cū
nō inueniatur expꝛeſſe coꝛrectū ꝑ cōiecturas nō eſt expꝛeſſe coꝛ
a rigēdū,qꝛ coꝛrectio legis ꝑ cōiecturas nō eſt capiēda ªin authē.
quibus modis nat.effi.legi.§.tribꝰ ⁊ qd non ſit coꝛrectū ſic oſtē
dit ſpeciale ī pauperibus qd incertis ꝑſonis legari poſſit,vt.C.
de epiſ.⁊ cle.l.id quod pauperibus.⁊ l.ſi q̄s ad declinādā.ergo
ſi ī pauperibꝰ eſt ſpeciale ergo in ꝯ̄riū eſt ius cōmune.ff.de leg.
3 l.ſingulare.⁊ ff.ad muni.l.j.ī fin.C.de theſau.l.vnica.†Dico ꝙ
imo ī certis ꝑſonis pōt relinq.⁊ hoc innuit litera noſtra,ab illo.
§.incertis,vſq; ad §,ſi qūidē in noīe.ſi recte itelligat̄ vt ego dixi.
Sȝ attende qd aliquādo ab initio eſt aliquid incertū,ſed ex poſt
facto pōt fieri certū vt qꝛ dicit teſtatoꝛ,qui pꝛimo aſcēdet Capi
toliū,vel quicunq; filiā ſuam filio meo nuſpſerit,ei lego tantū qd
reliquitur incerte perſone,hoc mō dico ꝙ valet,⁊ eſt ius cōune
quod legatū incerte ꝑſone valet.In hoc coꝛrigit̄ ius antiquū,
ſȝ quādo nec a principio nec ex poſtfacto pōt eſſe certū qꝛ dico
ſic,relinquo vni homini ex mūdo,nō valet,nec hodie:ſed qd pau
peribus.licet iſto ſecundo modo incertitudinis ſunt incerti,tñ
valet in eis,⁊ eſt ſpeciale.vnde ēt hodie valet incertis ꝑſonis
a principio ⁊ ex poſt facto hoc ſpeciale,ſȝ quod incerte ab initio
certe etiā ex poſt facto olim non valebat,hodie eſt ius cōmune.

ADDITIO.

a Non eſt capienda.Etiam ex identitate rationis nō inducitur le
gū coꝛrectio niſi quatenus ī lege ſit expꝛeſſū.Ita Bar.ī auth.
cui relictū.C.de iud.vi.tol.adde etiam ꝙ nō inducit̄ ex dictiōe
taxatiua tantū.Bar.ī l.ſi quis.§,cū Titio,ff.de adi.lex.De ma
teria vide etiā ꝑ eundē in l.marcellus.ff.ad Trebel.vide d.Iaſ.
in authē,nouiſſima.in penul.col.verſi.pꝛo contraria parte.C.ď
inof.teſta.vbi expꝛeſſe ďt quod nec ꝑ interpꝛetationes,aut ſub
auditos intellectus inducēda eſt iuris cōis coꝛrectio.Allegat
gl.quā dicit ſing.ī c.cupientes.§,quod ſi ꝑ viginti.de elect.ī vj.

Huic pꝛoxima eſt illa. Ibi dicitur quod iſta tria differunt
cā,demōſtratio,modus ⁊ conditio.Cauſa reſpicit pꝛeteritū,qꝛ
geſſiſti negotia mea lego tibi domū,reſpicit pꝛeteritū inſpecto
tpe donationis.Demonſtratio reſpicit pꝛeſens tēpus:lego tibi
Stichū,vel pꝛeteritū quē ego emi.Hic nec eſt cā,ſed ī pꝛimo qꝛ
geſſiſti negotia mea,vel nō eſt cā quā lego.Modus ⁊ conditio
reſpiciūt futurū,cōditio ꝓpꝛie eſt de futuro pt tñ eſſe ď pſenti ⁊
de pꝛeterito,ſed pꝛopꝛie eſt de futuro ⁊ ſic fit cōditio ꝑ ſi,⁊ ꝑ cū
modus,pꝛout lego tibi fundum vt eas ꝓ me Romam,vel ſi eas
ꝓ me Romam,conditio eſt.Hoc pꝛobatur.ff.de cōdi.⁊ demō.l.
Stichus.In legato tamē optionis cum dico,lego tibi vnū de
ſeruis meis quē elegeris,reſpicit futurum,nō habet vim cōdi
tionis ad minus quo ad tranſmiſſionem,vt ſ.§.optionis.

1 Regula Catoniana que ſit,⁊ qualiter intelligatur.
2 Donatio facta a patre filio in poteſtate non valet.

An ſeruo heredis. Tractauit de legato in iſta conſultatione ꝑſo
ne heredis ⁊ perſone legatarij.Ibi dr̄ ſi inſtituo te heredē,lego
ſeruo tuo pure non valet legatum,qꝛ legatum datum eſt a te,⁊
quod legatur ſeruo tibi acquiritur,⁊ ita dandum eſt ⁊ tibi que
ritur non valet,⁊ adeo non valet quod nec conualeſcat legatū,
eſt quod ſeruus tuus me viuo cui legaui exeat de poteſtate

tua:quia idem ac ſi eſſet i poteſtate tua,quia iſtud qđ inutile eēt
ſi ſtatim decederet teſtatoꝛ ex poſt facto conualeſcere nō poteſt,
eſto ꝙ ſeruꝰ alienatus eſſet me viuo. Iſta eſt regula Catoniana
in pure relictis quoꝝ dies cedit a moꝛte teſtōꝛis,ñ a die adite
hēditatis nihilominꝰ hic nō ſt illa regula iſtō legatū ꝙ deficeret ſi
teſtōꝛ ſtatim decederet, de quo defectu intelligit. Legatū qñq̧
deficit ꝑpter perſonā teſtatoꝛis,qñq̧ pꝛopter perſonā heredis,
quandoq̧ miſta conſideratione. Et iſta miſta cōſideratio fit plu
ribus modis. Quādoque fit legatum miſta conſideratione,vcʒ
relatione legatarij ad pſonā hēdis,vel legatarij ad pſonā defun
cti,vel rei legate ad hēdē.† Regula Catoniana quātū ad mate
riam noſtrā pertinet,intelligit vbi legatū impedit pꝛopter mi
ſtam conſideratione hēdis ꝛ legatarij,ſic loqtur hic,alibi nō ꝓ
ſequoꝛ eā ſolum in caſu noſtre litere. vnde i caſu noſtro eēt inutile
legatū teſtatoꝛe ſtatim moꝛiente ꝓpter miſtam conſideratione
pſone legatarij qꝛ dandū ꝛ hēdis eſſet legatū a ſe ſibi,qꝛ ex poſt
facto cōualeſcere nō pōt,ꝛ ſic hoc caſu hʒ locū regula Catonia-
na. Si eſſet enim inutile legatū teſtatoꝛe ſtatim moꝛiente ꝓpter
perſonam legatarij tantum,qꝛ eſſet non capax tempoꝛe teſtamē
ti non hʒ locum regula Catoniana:qꝛ bene poteſt cōualeſcere ſi
inueniatur capax tempoꝛe moꝛtis,vt ff. de iur. fiſ. l. nō inutilit.
§. ſi autem. Sed i caſu noſtro niſi miſta cōſideratione legatarij
ꝛ heredis moꝛtuo ſtatim teſtatoꝛe nō valet,ex poſt facto nūquā
pt cōualeſcere. ſcis quomodo gloſſa ꝓſequitur iſtā difficultatē.
Dicit litera noſtra,inſtituo te heredē,ſʒ lego ſeruo tuo nō vʒ le-
gatū,dicit gl. C. de ſeruis heredi. inſti. l. quidā. §. ille. Illud ꝯtrariū
non valet:quia hic loquitur i ſeruo heredis,ibi in ſeruo teſtato
ris. Item ibi nō dicit quod valeat legatum quod reliquit teſtōꝛ
ſeruo. ſed nō cogetur per literā noſtrā. Duobus modis debemꝰ
intelligere:dicit litera noſtra inſtituo te heredē,lego ſeruo tuo,
tuc nō vʒ legatū. ex ꝯtrario,inſtituo ſerum tuū heredē,tibi lego, va
let legatū. Que eſt cauſa iſtiꝰ diuerſitatis: Primo pōt ſic ꝑſua-
deri. Legatū pure relictū cedit ſtatim a tpe moꝛtis,vbi innuit
heres iure inſtitutus,ꝛ certuʒ eſt quis ſit futurus hēs, verbi gra
tia,igitur in pꝛimo caſu huius. §. inſtituo te heredē,lego ſeruo
tuo pure ſi ſtatim decederē,ſtatim inueniretur hereditas adita ꝛ
cederet dies legati innutilit:ꝛ iō nō pōt conualeſcere ī futurū,ꝛ
ꝙ legatū,ꝙ ſi ſtatī teſtatoꝛ decederet eſſet inutile,nō poſſit cōua
leſcere in futurū,hoc ꝗ̄ ho ꝑ regulam Catonianam quā pmiſi,vt
ff. de regula Catoniana. l. ij. Pone i ſcđo caſu,inſtituo ſeruū tuū,
lego tibi vñ ꝛ pure inſtitutꝰ,ſed qꝛ ſit futurꝰ hēs incertū eſt,ſer-
uus pōt alienari ꝛ arbitrio eius in quem alienatus eſt aditꝰ pōt
manumitti,ꝛ ſuo arbitrio adire:ꝛ iō ſi decederet ſtatiʒ,nō ſtatim
cederet dies legati:qꝛ nō eſt certū quis ſit futurꝰ heres:ꝛ iō non
adibit,donec certū ſit qs heres,ꝛ qꝛ pōt eſſe hēs aliꝰ qua ſeruꝰ,
ꝛ illius iuſſu in quem alienatū eſt adire,ꝛ eū facere heredeʒ, vel
pōt manumitti vt ſi eſſet heres,ꝛ iſtis duobus modis valeret le-
gatum. ꝛ hoc dicit litera recte intellecta,quā oppo. Nunquid in
pꝛimo caſu dñs,qui eſt heres inſtitutus pōt fieri ſeruus ante quā
adeat: Itē nunquid pōt dare in arrogationem , ꝛ ſic eſt incertū
quis ſit futurus heres ſicut nec in ſcđo caſu. Dicendū ꝙ hoc nō
eſt conſiderandū:qꝛ inſpiceret caſum alicuiꝰ ꝛ aduerſam foꝛtu-
nam eius:ꝙ nefas eſt,vt ff. de verb. obli. l. inter ſtipulātem. §. ſa-
cramēta. Alia eſt perſuaſio,in legatis ſpectamus diē ceſſiōis,in
hereditate aditionis: ꝛ ideo mutatio contingēs in pſonā legarij
poſt diē ceſſionis nō reddit legatū inutile. pꝛimo caſu inſtituo te
heredē,lego ſeruo tuo. ad hoc vt legatum valeret,opoꝛtet ꝙ ſer
uus alinaretur vel manumitteretur,ſʒ vt dictū eſt ſi ſtatiʒ decede
rem cū legatū eſſet purū,ꝛ certū quis ſit futurus hēs, ſtatim ce-
deret dies legati, ꝛ cedīt nūc. ꝛ poſt iſtā ceſſionē legati mutatio
cōtingēs circa pſonā legatarij:qꝛ alienet ſeruꝰ, vel manumittit,
nihil operat ad hec vt reddat legatū inutile vel ꝙ poſſit conua-
leſcere,in ſcđo caſu eſt inſtituo ſeruū tuū, ꝛ tibi lego,ſi mutetur
perſona heredis:qꝛ alienetur iſte ſeruus vel manumittat,ꝓce-
dit legatū,ꝛ ſic nō mutata pſona legatarij facta mutatiōe in pſo
na hēdis ꝓcedit legatū: ſed i pꝛimo caſu nō valeret cū mutatiōe
pſone legatarij: ꝛ ita poſt diē ceſſiōis nihil operat. Pꝛima ꝯdu
ctio efficacioꝛ ē. Tertia rō ē legatū nō pōt itelligi niſi itelligat
hēs,cū inſtituo te ꝛ lego ſeruo tuo. itelligēdo te,itelligo ſtatī he-
redē:qꝛ me decēte ſola volūtate eſſet hēs: ꝛ iō ſi ſtatī decederē,
dies legati cederet inutilit qſi poſtea cōualeſcere nō pōt ꝑ regu
lam Catonianā. Sʒ i ſcđo caſu cū īſtituo ſeruū tuū, ꝛ tibi lego nō
ſtatī itelligo hēdē:qꝛ ſola volūtate nō ſit hēs tibi, imo iuſſus do
mini ſit incertus:iō nō itelligemꝰ legatū cedere ſtatim ſicut in
pꝛimo caſu:ꝛ iō poſſet eſſe vtile. in ſcđo caſu pone,inſtituo filium
hēdem ꝛ legato patri valet ne legatum: Videtur ꝙ non:quia ſi
filius inſtituitur heres , certum eſt quis ſit futurus qꝛ filius. in
certum e caſum qꝛ ſi emancipetur,ꝛ adeat,planū eſt quod hēs eſt,
ſi maneat in poteſtate ꝛ adeat iuſſu patris,ſimiliter hēs eſt licet
cōmodū patri acquiratur. Hoc eſt ꝙ tacite colligitur in l. diſtinctī

li. ff. de le. j. filio. ꝛ ſic ſi ſtatim decedet teſtatoꝛ, ſtatim cederet le
gatū intelligitur ſicut in pꝛimo caſu:ideo nō vʒ legatū i peculio
Hoc verū erat iure antiquo qđ certū erat filiū eſſe inſtitutū hē-
dem in omnem caſum,ſed iure. C. pōt eſſe quod pater erat,qꝛ ſi
filiusfa. heres inſtitutus nō valet eſſe heres,vt. C. de bonis que
libe. l. vlti. ꝛ ſic incertuʒ eſt quis ſit heres. ꝛ ſic dicamus qđ eſt
vtile legatū:ſicut ſecūdo caſu noſtre legis ſic nō ſeparamus filiū
a ſeruo:qꝛ i ſeruo non ſeparamus. Pone,inſtituo te hēdē,lego
filio tuo nunqd valet legatū: Quidam volunt dicere ꝙ ſic. q eſt
ratio iſtius legis,quod inſtituo te heredē,lego ſeruo tuo,nō vʒ:
qꝛ hoc eſſet legare tibi,ſcʒ inſtituere te hēdē ꝛ legare ſeruo tuo
qꝛ quicqd acquirit ſeruꝰ tuus,acquirit domino:ſic olim qcqd
acquirebat filius acquirebat patri:ſed hic pꝛopꝛietas acquirit
filio. C. de bo. que lib. l. cum opoꝛtet. nō acquireret pꝛopꝛietas
legati filio hic poſſum dicere pꝛobabiliter,i alio caſu eſt defen
ſio doctoꝝ:ſi pr̄ donat filio i poteſtate,pōt reuocare qꝛ idē ſunt,
vr̄ qđ hoc eſt coꝛrectū hic,ꝛ voluerūt dicere ꝙ ſic:qꝛ dicunt ipſi
2 que eſt rō ipſoꝝ iurium quibus cauebat quod † donatio facta
patre filio exiſtenti i poteſtate nō vʒ,illa erat ratio,qꝛ quicquid
acquirebat filius i poteſtate,totum acquirebat patri. Hic ceſſat
ratio iſta qꝛ patri nō acquiritur quoad pꝛopꝛietate ſcđm quod
hec opinio eſt repꝛobanda i authē. de immenſis donatio. ibi dr̄
quod ſicut donatio a patre filio i poteſtate facta olim non vale-
bat,ſic nec hodie.

1 ☞ Legatum collatum in moꝛtem legatarij vel hēdis valet.
2 Et nunquid idem ſit de ſtipulatione.

1 **Poſt moꝛtem quoque.** Dicitur ibi qđ † vʒ legatū col
latū i moꝛte legatarij vel hēdis,vt ſi ſic dicat teſtōꝛ,lego tibi cū
tu moꝛieris,vel poſt moꝛtē tuā. vel ſic lego tibi cū here meus
2 moꝛietur vel poſt moꝛtē heredis mei,dicit gl.† ꝙ etiā ſtipulatio
ſic cōcepta valet,pꝛomitto tibi cū hēs meus moꝛtuꝰ erit,
vel poſt moꝛtē hēdis mei,ſed alio ꝛ alio modo valet legatū. di-
cit gl. eſt ſtipulatio:qꝛ cū pꝛomitto tibi poſt moꝛtē meā,vel cū tu
moꝛieris tn̄ ſtatim ꝯhitur obligatio i legato,ſi ſic dicatur,lego
tibi poſt moꝛtē tuā indiſtincte. Si ſic dicatur,lego tibi cū tu mo
rieris,ſtatim ꝯhitur obligatio te viuo ꝙ cito hēditas adiretur:
vr̄ aliud quod cuʒ dicitur,lego tibi poſt moꝛtem hēdis mei,vel
cum hēs meus moꝛietur. qꝛ non contrahitur obligatio viuo hē
de. vnde facio vim vtrum collatum ſit legatū i moꝛte heredis le
gatarij qñ ſic dr̄,lego tibi cū moꝛieris,vel poſt moꝛtē tuam,illa
obligatio que nō poteſt impediri,ꝛ de qua veriſimile eſt quod te
viuo veniret,ſtatim ꝯhitur,vt lego tibi cū ſol oꝛietur ſic eſt hic.ꝛ
minus dubitāter cum ſic dicit,lego tibi cum moꝛierie,certū eſt
quod te viuo cedat dies legati:qꝛ viuus moꝛieris,ꝛ idē diceres
hic ꝙ ſtatim contrahitur obligatio cum dr̄,lego tibi poſt moꝛtē
tuā:qꝛ certū eſt diem euenire. In alio caſu quando collatū eſt le
gatū moꝛte hēdis,qꝛ ſic dicitur,lego tibi cū hēs meus moꝛie-
tur,vel poſt moꝛtē hēdis mei,aliud eſt:qꝛ non contrahitur obli
gatio viuo herede:qꝛ ſi legatarius dicebat ante heredē legatuʒ
eſt inutile. Hoc pꝛobatur. ff. qñ dies leg. ced. l. ſi coheres. ꝛ ff. de
condi. ꝛ demon. l. ſi heres meus.

1 ☞ Impoſſibile pꝛeceptum an vitiet legatum.
2 Impoſſibilitas rōne bꝛeuitatis dilatiōis ñ vitiat obligationē.
3 Impoſſibilis conditio an vitiet legatum.
4 Impoſſibile pꝛeceptum teſtatoꝛis an vitiet legatū.
5 Stipulatio ſi incipiat a cōditione neceſſaria valet,ſi ab impoſſi-
bili nō valet,ꝛ quando.
6 Legatum ſi incipit a conditione neceſſaria vʒ,ſed ſecus ſi a pꝛe
cepto teſtatoꝛis impoſſibili.
7 Legatum quādo cedat.
8 Que non pꝛoſunt ſingula iuuant.
9 Regula Catoniana habet locum ſi ſit legatum cuius dies cedit
a tēpoꝛe moꝛtis,ꝛ quomodo intelligatur.

1 **Exceptis.** In iſto §. dicitur† quod pꝛeceptū impoſ
ſibile vitiat legatū. ꝛ gl. infra. expōit ſuꝑ
illo verbo,impoſſibilia. ſed gl. arguit ꝙ imo impoſſibile pceptū
non vitiat:vt. ff. de leg. j. l. ꝙ mihi ꝛ tibi. §. pꝛimo,ſol gl. dicit ꝙ
id pꝛeceptū nō eſt impoſſibile:qꝛ poteſt eſſe quod teſtatoꝛ viuet
diu poſt teſtamētū dñi factum ꝛ poterūt ſerui redire ciuitate de
Romana. Dico ꝙ nullū legatū eſt inutile pꝛopter pꝛeceptū im
poſſibile quod eū impoſſibile pꝛopter bꝛeuitatē dilationis. vñ
ſi dicat ſi teſtatoꝛ,lego tibi ſeruū vt hēs det tibi ſeruū qui eſt in
ciuitate Romana craſtina die qua moꝛiar, valet legatuʒ,ꝛ lʒ ſit
2 ipoſſibile ꝙ hēs poſſit dare illa die ꝑꝑ bꝛeuitatē dilationis.† Et
ꝑ hoc ꝓbo. In teſtamētis ē facienda plenioꝛ iterpꝛetatio. vt ff. de
regu.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

reg.for.l.in teſtamētis.ſed ſi aliquis obligat ſe ad impoſſibile rō
ne breuitatis dilationis ꝓmittit facere domū intra quatuoꝛ mē
ſes,⁊ tñ impoſſibile eſt ꝙ poſſit facere intra tā mod cā dilationē
nihilominus valet obligatio,⁊ amplianda eſt dilatio arbitrio bo
ni viri.vt ff.locati ⁊ conduc.l.inſulā,⁊ eſt vltima lex,qꝛ multo foꝛ
tius amplianda erit in teſtamentis.Signat aliud ↄ̄riū. ē.d̄ he
re.inſti.in fi.†vbi dicitur ꝙ conditio impoſſibilis non vitiat lega
tum.ᵃ Hic dicit cōtrariū glo.diſtinguit,qꝛ aut adijcitur cōditio
impoſſibilis in perſonam honoꝛati ſ.heredis qui honoꝛatus eſt
vel grauatus de re legata.⁊ ſic conditio impoſſibilis vitiat lega
tum.aut adijcietur cōditio impoſſibilis in perſonā honorati.ſ.le
gatarij ⁊ tūc nō vitiat legatum.Concoꝛdabat dominus domini
mei ſo.iſtā ⁊ reddebat rationē,qꝛ honoꝛatus legatarius poſſet
implere conditionem que in perſona ſua adijcitur.Planū eſt ꝙ
impleret eā ſi poſſet,iō habetur pꝛo impleta,vbi eſt impoſſibile ꝙ
eā nō pōt implere,aut haberet legatū:⁊ ideo cōditio impoſſibilis
adiecta in perſona legatarij nō vitiat cōtractū ſi heres planū eſt
ꝙ ſi poſſet eā implere,ꝙ non impleret eam,imo potius impedi
ret.dato ꝙ poſſet implere,ita ꝙ legatū deficeret:⁊ iō cōditio im
poſſibilis adiecta in perſona heredis habetur pꝛo impleta.⁊ iō
conditio impoſſibilis adiecta in perſonā legatarij non vitiat lega
tū.Dico alio modo.ꝙ †legatū relictū ſub conditione impoſſibi
li indiſtincte vꝫ ſiue adiecta ſit conditio impoſſibilis in ꝑſona le
gatarij ſiue in perſona heredis.Reſpon de ad ↄ̄riū ē.de here.in
ſti.§.vltimo.Sed tu dic,ſignū fuit ne hic ſub conditione impoſſi
bili valeret legatum,vt hic dicit gloſ.pꝛecipit teſtatoꝛ pꝛeceptū
impoſſibile ſic.Heres mi pꝛecipio tibi ꝙ aſcendas celum,vt ꝙ
montem moueas,⁊ ſi in celum non aſcenderis.Titio lego ⁊ iſtud
legatum non eſt relictū ſub conditione impoſſibili,imo ſub con
ditione neceſſaria.Similiter ſi faceret teſtatoꝛ pꝛeceptū impoſ
ſibile,vt pote iuris,qꝛ dicit teſtatoꝛ.heres mi,pꝛecipio tibi vt tu
ꝯhas cum ſoꝛoꝛe tua matrimonium,quia ſi cum ſoꝛoꝛe matrimo
nium non contraxeris.Titio lego quinquaginta.dico ꝙ hic lega
tum eſt ſub conditione neceſſaria.vnde debuerat ſic ſignari con
trarium legatum ſine conditione neceſſaria lego tibi ſi ſol cras
oꝛietur,cum ergo hic ſit legatum ſub conditione neceſſaria.qua
re nō valet legatum,imo dicitur hic quod vitiatur.Dico ſicut in
5 ſtipulatione.†Si ſtipulatio incipiat a conditione neceſſaria vꝫ,ſi
pꝛomittis mihi ꝙ heres meus ſi celum digito non tetigerit,he
ne vꝫ ſtipulatio,ſed ſi incipit ab impoſſibili nō valet nec ſimiliter
ſtipulatio penitentialis edicta verbi gratia,Tu pꝛomittis mihi
celū tangere digito:⁊ ſi non tetigeris pꝛomittis mihi centū noīe
pene.neutra,vꝫ:⁊ ſunt exēpla vbi pꝛomittis mihi dare Stichū
moꝛtuū.⁊ ſi non dederis pꝛomittis mihi cētū,neutra vꝫ,vt ff.de
verbo.oblig.l.ſi homo,ideo ſic eſt in legatis ⁊ ſic in teſtamentis.
6 †Si incipiet legatum a conditione neceſſaria,ſi heres meus ce
lum digito nō tetigerit.vꝫ legatū,ſed ſi a pꝛecepto impoſſibili:qꝛ
dicit teſtatoꝛ pꝛecipio heredi meo ꝙ celū digito tāgat,⁊ ſi nō te
tigerit Titio lego cētum,⁊ ſi conditio ſit neceſſaria,tñ nō valet le
gatū,qꝛ a pꝛecepto impoſſibili,qꝛ dixit teſtatoꝛ in pꝛincip.vnde
ſignat gl.cōtrariū.ē.de here.iſtititu.§.pen.vbi d̄r ꝙ conditio im
poſſibilis non vitiat legatū,ignoꝛat penitus quid ſit conditio ne
ceſſaria,qꝛ hec eſt conditio neceſſaria,vt vidiſti,vt conditio impoſ
ſibilis,⁊ ꝙ dicit impoſſibilia.litera refertur ad ꝑcepta hoc reſtrin
xit dominus meus.§.illū.ē.an ſeruo vt aliquid adderet.⁊ ibi di
ctū fuit ſi ſeruus eſt inſtitut⁹,⁊ eſt legatū dominio.hic eſt ſcd̄s caſ⁹
7 †Legatum non cedit ante aditam hereditatem,⁊ adit deinde adi
ta hereditate pꝛimo caſu vbi dominus inſtituitur,⁊ ſeruo legatū
di ſtati cedit legatū.Ad hoc inducte fuerunt tres rōnes.Vna
fuit legata nō cedūt niſi certū ſit quis ſit futurus heres ex teſtō,⁊
opoꝛtet ꝙ ſit pure inſtitutus.vel ſub conditione,quia cōditio ſit
impleta ad hoc vt legata cedant modo in pꝛimo caſu illius.§.nō
eſt dominus heres inſtitutus.⁊ pure habens ipſum pꝛo herede,
ſi ſtati cedit legatū a tꝑe moꝛtis,in ſecūdo caſu eſt incertū q̄s ſit
futurus heres,⁊ ideo nō ſtati cedit a tꝑe moꝛtis dies legati.ſꝫ de
inde ab adita hereditate.Itē dominus eſt inſtitututus,facilis eſt
aditio,⁊ ſola voluntate poteſt eſſe heres:ideo ſtatim cedit dies le
gati.In ſecundo q̄ñ caſu inſtitutus eſt ſeruus,non eſt ita facilis
aditio imo requiritur iuſſus domini,iō non ſtati cedit dies a moꝛ
te teſtatoꝛis,ſed adita hereditate.Tertia ratio fuit regula ibi aſ
ſignata ⁊ lex quelibet ꝑ ſe non ſufficeret,tñ omnes ſimul efficiūt
8 vt†Que non proſunt ſingula multa iuuant.Itē dictum fuit ibi
ꝙ ſi dominus fuit inſtitutus ſub conditione,⁊ eſſet legatum ſeruo
poſſet legatum conualeſcere,illud ſolū reaſſumpſit dñs meus q̄
dicta fuerunt in illo.§.qꝛ.ꝙ dictū eſt ⁊ rationem diuerſitatis in
ter pꝛ mū caſum ⁊ hoc ſupponūt contrarium eius quod d̄t gl.qꝛ
ſupponunt he rationes ⁊ differentie que dicte ſunt in ſecundo ca
ſu q̄ñ ſeruus eſt inſtitutus ⁊ legatum eſt domino,qꝛ nō cedit dies
a tempoꝛe moꝛtis.⁊ hec fuit opi.Azonis.vnde dicit ſi litera ⁊ ſta
tim poſt factum teſtamentum deceſſerit teſtatoꝛ,non tamē dies le
gati cedere itelligitur,⁊ dixi ibi cedere nō intelligit:qꝛ nec cedit
d̄t gl.ↄ̄riū ſ.ꝙ tꝑe moꝛtis cedit legatū in illo ſecūdo caſu,⁊ vꝛ̄ lex
expꝛeſſa pꝛo me,ff.q̄ñ dies leg.ced.l.cū leg.qꝛ ibi parificat.duo
legata.⁊ in vno planum eſt quod eius dies cedit a tempore moꝛ
tis.⁊ eſt verū q̄ñ filius eſt heres inſtitutus ꝙ patri legatur domi
no.⁊ ſic habes legē pꝛo eo ꝙ dixi in illo ſecundo caſu,qꝛ non ce
dit dies a tēpoꝛe moꝛtis,ſed ab adita hereditate,habes gloſ.ff.d̄
leg.j.l.a filio,ſcis tu quis ſit effectus cedit dominus a tꝑe moꝛ
tis,vel nō maximus eſt,inſtituo ſeruū tuū lego tibi, ſi ante adi
tam hereditatē decedat,ſi dicat ꝙ cedat dies a tempoꝛe moꝛtis
ſecūdū opi.tranſmittis ad heredē,ſi dicas ꝙ cedit domū ab adita
hereditate ſicut ego dixi ⁊ in hoc conſentit Azo.non trāſmittis,
dixi ad hoc q᷑ a tempoꝛe moꝛtis cedat legatum,tñ ꝙ ſit pure a tē
poꝛe moꝛtis,hoc eſt ꝙ pꝛobat.ff.q̄ñ dies legati,cedit.l.heredis.
Dico,in illo §.ibi dixi quod legatū in quo attenditur miſta conſi
deratio heredis ⁊ legatarij,illud niſi ſit heres pure inſtitutus ⁊
certum ſit ꝙ ſit heres ſi non eſſet in mundo regula dicit hic quo
modo fieret miſta cōſideratio in perſona legatarij ⁊ heredis niſi
certum eſſet quis heres ⁊ quis legatarius ⁊ ideo ad hoc ꝙ cedat
dies talis legati in quo attenditur miſta conſideratio heredis ⁊ le
gatarij opoꝛtet ꝙ pure ſit inſtitutus heres,⁊ certum ſi quis ſit fu
turus heres in pꝛimo caſu illi⁹ licet heres.tñ habetur pꝛo here
de ⁊ ideo fit ſtati miſta conſideratio ⁊ dies ſtatim non ab adita
hereditate non autē quando incertum eſt quis ſit heres vt ff.quā
do dies legati cedit.l.cum legata. Poſſem dicere vno.verbo ⁊
concoꝛdare iſtas diuerſas opiniones,Legatam item in quo attē
ditur miſta conſideratio heredis ⁊ legatarij ſtatim cedit quo ad
tranſmiſſionē,⁊ ſic vera eſt opinio glo.Sed quātum ad hoc vt iu
dicetur vtile vel inutile opoꝛtet ꝑꝑ conſiderationē heredis ⁊ le
gatarij ꝙ ſit certum quis ſit futurus heres,qꝛ non poteſt eſſe cō
ſideratio perſonarum niſi ſit perſona auth.vt ff.d̄ eiure codi.l.q
dā referunt,§.eſſe enim dꝫ.Sic ex verū ꝙ dixi in op.p.Azo.Ego
locutus fui ibi de regula Catoniana ⁊ regula.Dicit Cato,ꝙ lega
tum ꝙ inutile eſſet ſi teſtatoꝛ ſtatim decederet poſtea conualeſce
re non poteſt regula Catoniana hꝫ locum cum ſit legatum pure.
cuius dominus cedit a tꝑe moꝛtis quocunque genere impedimē
ti impedietur ſi ſtatim moꝛiatur teſtatoꝛ,vbi ſi impedietur.ꝑꝑ ꝑ
ſonā legatarij tantū,⁊ ideo nō habet locū regula Catoniana, qꝛ
conualeſcere poteſt ⁊ in nullo alio genere impedimenti ceſſat.vt
ff.de iur.fiſci.l.non intelligitur.§.quod antē.qꝛ dixi ego ꝙ Re
gula Catoniana locū habet ſi ſit legtaū cuius dies cedit a tempo
ꝛe moꝛtis intelligas verum eſſe niſi ſit heres futurus ſeruus qd̄
tunc nō diſtinguo ſicut legata quoꝛū dies cedit tempoꝛe moꝛtis
vel ab adita hereditate.Sic intellige de optio.le.l.ſi optē.Scis
tu q̄d ſequitur de hoc tu habes gl.ff.l.ſeruus qui nō d̄t veritatē,
qꝛ ibi aditur legatū inutile pꝛopter miſtam conſiderationē per
ſone teſtatoꝛis ⁊ legatarij iō regula Catoniana locum ibi nō hꝫ.

AD DITIO.

a Non vitiat legatū.Adde ⁊ vide no.per Bar.in l.ſeruo.ff.de cō
di.⁊ inde plenius per eundem in l.j.ff.de cond.inſti.Aduerte qd̄
cōditio impoſſibilis quā teſtatoꝛ putabat poſſibilē vitiat legatum
ſecundū Bar.in d.l.ſeruo.Iſtud tamen limitat do.Alex.in apo.
ad ipſum niſi iſta īpoſſibilitas quā teſtatoꝛ putabit poſſibilē poſ
ſit adimpleri ꝑ equipollēs quo caſu diſpoſitio non vitiatur.l.hu
iuſmodi.§.ſi ita cui.ff:de lega.j.⁊ l.ab hoſtibus.§.in teſta.co.tit.
ſecundo limitat per tex.⁊ ibi Bar.in l.legatum ciuitati.ff.de vſu
fru.leg.⁊ in l.opus nouum.de ope.plubli.

De ademptione & tranſlatione legatorum. Rub.

1 Voluntas defuncti eſt ambulatoꝛia vſque ad moꝛtem.
2 Teſtamentum ſecundū derogat pꝛimo,⁊ q̄ñ legata in pꝛimo vi
deantur reuocata in ſecundo.
3 Codicilli ſunt pars teſtamenti.
Et quod iuris eſt in toto quo ad totū,idē in parte quo ad partem.
4 Codicilli qui ſequuntur teſtamentū habentur pꝛo confirmatis
in teſtamento.
5 Procuratoꝛem ſcd̄ꝫ cum quis dat,videtur reuocare pꝛimū.
6 Tutoꝛem ſecundū cū quis dat,an videatur reuocare pꝛimum.

Ademptione legatoꝛum.

A ⁊cetera.Ibi dicitur quod ademptio legatoꝛum
ſiue eodem teſtamento adimantur.,ſiue codicil
1 lis,tenet ademptio,⁊ ſic ambulatoꝛia † eſt volun
tas defuncti vſque ad extremum vite exitum nec
eſt aliquod vinculum quod iure noſtro poſſit impedire reuocatio
nē teſtamenti.Sꝫ vtrum poſſit impedire reuocationem teſtamē
ti quando fecit teſtatoꝛ teſtm̄, ⁊ iurauerit ſe perſiſtere in illa vo
luntate.Dico quod iure noſtro nullum eſt vinculum quod poſſit

impedire reuocatiōē teſtamēti qꝛ ambulatoria eſt volūtas vſqꝫ
ad mortē.vt.ff.de adime.leg.l.iij.ad fi.de dona.inter virū ⁊ vxo
rem.l.cū hic ſtatus.§.vltimo.ergo oīno poſſūt adimi legata vti-
liter qbuſcūque verbis,aut in eodē teſtamēto:qꝛ dixi primo do,
lego.poſtea vero dixi,no do,non lego,⁊ tunc non videtur lega-
tum vel ſcriptum,qꝛ ꝙ ſcriptum eſt ex quo poſtea reuocatur,nō
videtur ſcriptum.ff.de legatis primo.l.ſi ita ſcriptum.vñ ſi le-
gatum in eodem teſtamento adimitur in quo legatū fuit,aut ex-
p̄ſſe adimitur vt dictū eſt ipſo iure deſinit deberi:aut tacite. Si
tacite aut p deletionem,aut p aliū actum:ſcꝫ ſi propter inimici-
tias capitales que poſtea ſuperuenerūt,nec reducti ſunt ad cō-
cordiam ante mortē.Si per deletionē,aut per deletionē factā
āte teſtamēti cōſūmatione ipſo iure deſinit deberi,ſi poſt cōſum
mationē deſinit deberi ope exceptionis:vt.ff.d his que,in teſt.
delen.l.j.i.fi. Si fuerit ademptū tacite nō per deletionē,ſꝫ poſt
inimicitias ſuperuenientes poſt legatū,nec facta ē amicitia poſt-
ea āte mortē d̄ſinit d̄beri ope.exceptiōis.vt.ff.d ad.lega.l.iij.in
fi.legis.⁊.l.ex parte.ſi fuerit reuocatū nō eodē teſtamēto in quo
fuit relictū,tunc aut fuit reuocatū in alio teſtō ſolenni,aut in co-
dicillis.Si in alio teſtō ſolenni tunc deſinit deberi ipſo iure:quia
2 dato ꝙ in ſecundo teſtō non reuocaretur,tamen† qꝛ ſecundum
ſolenne tollit primum ipſo iure:vt.s.quibus mod.teſta.infir.§.
poſterior.Si in codicil.ope.exce.deſinit deberi hic dicit gl.hec
ratio vera vel,id eſt datū nō inducit.l.p ſe ſu⁹.id eſt dices ſic ad
hoc aliquid diſſoluat eſſe ipſo iure d̄bet diſſolui eo iure q̇ legatū
eſt:vnde in teſtō ſolenniter legatum relictū vt ipſo iure deſinat
deberi debet adimi in teſtō ſolenni,alias non tollit ipſo iure niſi
in alio teſtamento ſolenni:vel in eodem adimatur ademptione:
3 †ergo in codicilis legatum in teſtō ſolenni ipſo iure non deſinit
deberi ad hoc ⁊.ff.d ſolu.l.ꝑut quiſquis.⁊.ff.d regu.iur.l.nihil
tā naturale.Dico ꝙ ex quo in codicillis adimitur ⁊ ſi in teſtō ſo-
lēni reliquatur,tñ deſinit deberi ipſo iure:qꝛ codicilli ſunt pars
teſtamēti:vt.ff.de iure codicilli.l.quidam referunt.Sicut igit ſi
in alio teſtō adimeretur,deſineret deberi ipſo iure:qꝛ quod iu
ris eſt i toto quo ad totum:idē iuris eſt in parte quo ad partē.l.
q̄ de tota.ff.de rei vēdica.Dñs Placētinus ſcripſit hic ꝙ lega-
ta in teſtō,in codicilis non poſſunt adimi,niſi in teſtō eſſent ex-
p̄ſſe cōfirmati futuri codicilli:⁊ pro ſe inducebat.ff.de teſtamen.
l.hꝛ̄edes.§.j.⁊.§.ſi quis poſt. Sed que erat ratio,que mouit ip-
4 ſum:qꝛ †codicilli qui ſequntur teſtamentum,habentur pro con
firmatis in teſtamento,vt ff.de iur.codicil.l.ſi quis §.fi.⁊ s.dicā
tibi quo iure mouebatur,⁊ rationabiliter,qꝛ lex dicit ꝙ codicilli
ſequentes teſtamēta habētur pro cōfirmatis in teſtamento,⁊ ſi
hoc nō dixit teſtator,verū eſt dicit Placentinus ſi nō ſunt cōtra-
rij teſtamento,ſed hic codicilli contrarij ſunt in teſtamēto,⁊ de ta
libus loquitur hic,qꝛ in teſtm̄ dicit,Titio do lego,in codicilis dt
nō do,non lego,ꝙ habentur pro cōfirmatis in teſtamēto,niſi hoc
dixerit teſtator nō eſt verū,dicit ipſe inducebat.l.probationem.
l.dicit qui nititur impugnare teſtamentum nō hꝫ commodū ex
teſtō.vt C.de leg.l.ſi legatarius eſt.ff.de inof.teſta.l.Papinian⁹
§.meminiſſe.Itē fruſtra petit auxilium qui in legem committit,
vt ff.de minori.l.auxiliū.§.qui deliquid. ergo codicilli qui ſunt
ꝯrij teſtō,⁊ ſic nituntur impugnare teſtamentū ⁊ cauere cōtra te
ſtamentum non habentur pro confirmatis in teſtamēto,niſi hoc
expreſſiſſet teſtator.Itē nec eſt veriſſimile quod quis confirmet
viā vel excogitet ꝯ ſe,vt ff.de teſta.mili.l.iij.⁊ C.de teſta.l.minus
graue.qꝛ non eſt veriſſimile ꝙ codicilli teſtamento contrarij in il
lo teſtamēto confirmentur.Dicūt doctores ꝙ licet ſint contrarij
tñ habentur pro confirmatis in teſtamento,vt in auth.de ſtip.fi
deicom.§.j.Sed Placentinus multum de facili reſpōderet illi.
§.illius auth.qꝛ ibi non denegaur,quin eſſent confirmati in te-
ſtamento.vñ dt Placentinus ꝙ ibi fuerat confirmatus in te-
ſtamento.aliter non valeret ademptio facta in eis iuxta commu
nē Placen.ſed nō ſoluitur.vnde oſtenditur quod codicilli lꝫ ſint
cōtrarij teſtamento,nihilominus poſſint cōfirmari ⁊ haberet vir
tutē ex teſtō:qꝛ videmus quandoqꝫ agi ex contractu,vt contract⁹
deſtruatur,vnde pone ꝙ contracta ſit emptio ⁊ venditio appoſi-
to incontinenti pacto quo recediťur ab emptione vēditione cer-
te agi ex emptione ad illud quod conuenit in illo pacto qui dicit
ꝙ pactū nitebatur ad deſtructionem emptionis,⁊ ſic nō eſt mirū
ſi teſtamentū dat virtutē codicillis,licet ſint contrarij ⁊ nitantur
ad eius deſtructionē ⁊ hoc arg.l.Celſus d̄ cōtrahē.emp.§.j.gl.
hic opponit fortiſſime ⁊ non ſoluit.dicit hic ꝙ legata in eodem te
ſtamento poſſunt adimi,vnde ſi dixerit teſtator,do,lego Titio ta
lem rem,deinde dixit,non do,non lego Titio talem rem,vꝫ adē-
ptio.Ecce repugnantia ⁊ ꝯdictio do,lego,non do,non lego.ſi in
teſtō ſint repugnantia inuicē non valet,vt ff.de reg.iur.l.vbi re-
pugnantia.ergo nec idē teſtamentū ea parte nō inuenietur repu
gnantia valebit.Quidam inſtant ſic:vbi repugnātiū eſt in teſta-
mentis,neutrū valet,⁊ ſic nec legatū valet ⁊ hoc dicitur hic,qꝛ
ſi dixerit poſtea non do,non lego,ꝙ legatum non valet,ſi verum
eſt ꝙ legatū tūc valet,ſed hoc non ē virtute adēptionis,vnde eua
ſio illa non vꝫ.Dico ꝙ non poteſt haberi bonum exemplū de il-
la regula.ff.de reg.iur.l.vbi repugnantia.Unde dico ꝙ ſi teſta-
tor in eodē teſtō dicat,do,lego,non do,nō lego,⁊ hoc dicit vna cō
tinuatione ſine interuallo,⁊ ſine nota correctionis neutrū vꝫ ſi di
cerem filium inſtituo,filium exheredo,ſine interuallo ⁊ ſine nota
correctionis ꝙ neutrum valet quid dicemus filium inſtituo te-
5 ſtamentum ex duobus enim verbis fit teſtamentum,ſimiliter di
co filium exheredo ⁊ hoc patet ſolutio communis.†Dando ſim
procuratorem vř reuocare primum,ſed dando ſecundum.tuto
rē non reuocat primū.Dicebat dominus meus:ꝙ quidā dabat
rationem illius contrarij,⁊ multum apparētem,ſed non verū di-
cebat iſte quicquid dicitur in teſtō refertur in idē tempus.⁊ rō-
6 † Si ab initio eſſent dati ambo tutores valeret datio ꝙ vnius da
tur poſt,⁊ alius poſtea,nec reuocetur primo datus p dationem
ſcđi ſic vtrunqꝫ procuratorem ſi ſimul darentur valeret,⁊ hoc di
cebat arg.l.talis ſcriptura.§.j.in fi.ff.de leg.j.falſiſſimū eſt ꝙ ea
que dicuntur in teſtō ad illud tempus referantur.qꝛ ſi vna parte
teſtamēti diceret:do tali,in alia parte diceret adimo,ſed referras
ad idem tempus,ſemper eſſet repugnātia ⁊ neutrum valeret vñ
dico ad argumentum qꝫ ſi ſine interuallo dico teſtator,Titio do,
lego,non do,non lego,eſt contrarietas,⁊ vitiatur vtrūqꝫ ꝯrietas
ſeu contradictio eſt,qꝛ contradictio eſt vnius rei eiuſdem nō rei,
vñ ſcilicet rei ⁊ nominis non ſi nominis,ſed ſimpliciter ⁊ in eodē
tempore vnde hoc in eodē tēpore fit:⁊ ideo cōtrarietas eſt ſi in v-
na parte do,lego,in alia non do:non lego,vel in eadem tantū con
trarietate teſtator non dixit,ſed ex interuallo non eſt contrarie
tas,qꝛ non in eodē tempore,⁊ ideo non vitiatur vtrunqꝫ.primo
valet ademptio vt hic,⁊ ꝙ ſit diuerſitas vtrum ex interuallo an
incontinenti teſtator ſit ſibi contrarius habes.ff.de cōdi.⁊ demō
ſtra:l.nō ad ea.vnde ſi vno contextu diceret filius meus heres e-
ſto,fili⁹ me⁹ exheres eſto,vꝫ teſtamētū ad hoc tex.ff.d mā.l.Sti-
chus imo Pamphilus.Itē ſi dixit teſtator,Titio do fundum in
vna parte teſtamenti:⁊ in alia dixit Seio do eundem fundū,iſta
commutatio.habetur cum correctione vt ff.de condit.⁊.demon.
l.nam ad ea in fine legis.

De lege Falcidia. Rub.

1 ☞ Lex Falcidia dicitur a falcidio autore conſule.
2 Pactum nudum inducit obligationem naturalem non ciuilem.
5 Teſtamentū minus ſolenne eſt quaſi pactū nudum.

Supereſt vt de lege Fal
cidia,⁊c.Lex Falcidia dicit a falſe,qꝛ ſicut fenū
falce reſecatur,ſic legata ⁊ fideicomiſſa lege Fal-
cidia reſecātur,ſi excedūt dodrātē.Iſta etymolo
gia non eſt bona enſis enim reſecat,vnde eadem
1 ratione diceretur ab enſe:ſicut a falce.†Dico quod dicitur a Fal
cidio autore conſule.Scis tu quare dico conſule,⁊ non pretore.
Pretor ea que iuris ciuilis ſunt non poteſt tollere ipſo iure.lex
Falcidia tollit obligationem ciuilem pro illa parte que detrahē
da eſt per legem Falcidiā,iō dico ꝙ iſte Falcidius cōſul fuit,⁊ nō
fuit pretor,⁊ quod legata ⁊ fideicommiſ.in eo ꝙ detrahetur per
l.Fal.nō debeatur ciuiliter.habes.ff.ad l.Fal.l.placuit.⁊ l.lineā
margaritarū.⁊ C.ad leg.Fal.l.pen.vnde heres ipſo iure non eſt
2 obligatus iure ciuili ad illud ꝙ detrahendum eſt per l.Falc.†vñ
ſicut pactum nudum inducit obligationem naturalē non ciuilē,⁊
ſi interueniat ſolennitas verborū.⁊ ſic ſtipulatio per illā ſolenni
tatem que eſt de iure ciuili inducitur obligatio iuris ciuilis,ſic
3 †⁊ teſtamētū minus ſolenne,eſt quaſi pactum nudum ex ſupremo
conſenſu defuncti ſꝫ ex teſtō ſolenni illa ſolennitas inducit obliga
tionem ciuilem ⁊ ratio vbi eſt ſolennitas,eſt ciuilis obligatio vñ
ſicut teſtm̄ non ſolenne non inducit ciuilē obligationem,ita teſtm̄
ſolenne alias in eo ꝙ eſt minus ſolenne,ſ.ꝙ eſt detrahendum per
leg.Falc.ciuilem non eſt ciuilis obligatio,qꝛ ꝙ iuris eſt in toto
quo ad totū,idem iuris eſt in parte quo ad partem.ff.de rei ven.
l.que de tota.quidā vt dicebat dominus meus impugnabat ety
mologiam nominis Falcidie a falce qꝛ reſecantur legata ⁊ fidei-
commiſſa ſi excedat dodrantē.Habet lex Falcidia duo capita.vñ
nū vt ſi quis legauerit,ſeu ordinauerit ita ius eſto,⁊ per illud pri
mū caput nihil defalcabatur.Aliud eſt caput legis Falcidie ſm
ꝙ defalcādum eſt de legatis ⁊ fideicommiſſis ſi excedant dodran
tem.vnde per ſecundū caput fit reſecatio,nō per primum.vnde il
la etymologia nominis non eſt ſufficiens,qꝛ non competit primo
capiti.Impugnabat dominus meus illam rationem,de facto ſic
non habuit nomē lex Falcidia quāquā eſſet impleta ⁊ impleta ce
pit nominationē a ſecundo capite.Uel dic ꝙ quam cito lex Fal-
cidia